

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Eliška Holcová

**Teoretická koncepce právního jednání právnické
osoby**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Karel Beran, Ph.D.

Katedra: Teorie práva a právních učení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 5. února 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 144 430 znaků včetně mezer.

Eliška Holcová

V Praze dne 5. února 2021

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala mému vedoucímu prof. JUDr. Karlu Beranovi, Ph.D. za trpělivost, cenné připomínky a rady, které mi poskytl během psaní této diplomové práce.

1. Úvod.....	6
2. Právní subjektivita, právní jednání a svéprávnost.....	8
2.1. Právní subjektivita obecně	8
2.1.1. Právní subjektivita právnické osoby.....	10
2.2. K pojmu právního jednání	12
2.3. K pojmu svéprávnosti, zejména svéprávnosti právnické osoby	16
3. Stručně k vývoji právnických osob a teoriím právnických osob	24
3.1. Morální osoba	26
3.2. Právnická osoba	28
3.2.1. Pojmové znaky právnické osoby	29
3.3. Stručný úvod do teorií právnických osob	31
3.4. Volní teorie	31
3.4.1. Teorie fikce.....	32
3.4.2. Organická teorie	33
3.4.3. Teorie fikce vs. organická teorie	34
3.5. Zájmová teorie	35
3.5.1. Michoudova teorie centra právem chráněného zájmu.....	36
3.6. Kombinované teorie.....	36
3.7. Moderní teorie.....	37
3.8. Uplatnění teorií právnických osob v českém právu.....	40
4. Jednání právnické osoby dle platného práva.....	42
4.1. Zákonná úprava statutárního orgánu.....	44
4.1.1. Pojetí jednání člena statutárního orgánu právnické osoby dle platného práva	46
4.1.1.1. Koncepce statutárního orgánu jako zákonného zástupce	47

4.1.1.2.Koncepce statutárního orgánu jako smluvního zástupce.....	48
4.1.1.3.Koncepce statutárního orgánu jako zástupce sui generis	49
4.1.1.3.1.Výjimka, kdy jednání člena statutárního orgánu posuzujeme jako jednání zákonného zástupce	52
4.1.1.3.2.Výjimka, kdy jednání člena statutárního orgánu posuzujeme jako jednání smluvního zástupce.....	53
4.2. Zákonná úprava prokury	56
4.2.1.Společné jednání člena statutárního orgánu a prokuristy.....	57
4.3. Zákonná úprava jiných způsobů zastoupení právnické osoby a podnikatele.....	59
5. Závěr	62
6. Seznam použitých zdrojů	66
7. Seznam použitých zkratk	69
8. Český abstrakt.....	70
9. English abstract.....	71

1. Úvod

Právnícké osoby jsou dnes již neodmyslitelnou součástí právních řádů. Lidstvo by bez nich nikdy nemohlo dosáhnout tak rozvinuté světové ekonomiky, jakou máme dnes. Vliv právníckých osob ale není markantní jen v ekonomice, zasahují také stále více do společenského života. Ačkoli jejich faktický vývoj probíhá již od dob antiky, právní věda jako taková se jimi zabývá poměrně krátce. Z toho plyne, že se můžeme setkat s různými přístupy, jak právnícké osoby definovat, členit a pojímat jejich subjektivitu nebo odpovědnost. Náзор na koncepci právnícké osoby v právu v řadách odborné veřejnosti tak nebyl, a dosud není, jednotný.

Jak můžeme zpozorovat dále, ani otázky, které vyvstávají okolo fenoménu právníckých osob v českém právu, stále nejsou uspokojivě a jednoznačně zodpovězeny. Odborná veřejnost se již nepře, která z teorií právníckých osob je ta správná. Otázky se vynořují spíše v praktické rovině. Ztotožňuji se s názorem, že se nyní zabýváme konkrétními problémy, které postupně u úpravy právníckých osob vyvstávají, a jež plynou zejména z jejich svéprávnosti či nesvéprávnosti.¹

Předmětem této práce je proto analýza právního jednání právníckých osob dle českého platného práva, s ohledem na teoretické otázky, které z této úpravy vyplývají. To, jak právnícké osoby jednají je totiž praktickým odrazem pojetí jejich svéprávnosti. Informace proto čerpám zejména z odborné literatury teorie práva, občanského a obchodního práva a dále z judikatury, neboť se zabývám i praktickými otázkami, které již byly soudní praxí řešeny.

Nejprve v první kapitole rozvádím základní právní pojmy, těmi jsou právní subjektivita, právní jednání a svéprávnost. Jejich vymezení a to, jak jsou vnímány ve vztahu k právníckým osobám, je nezbytné s ohledem na další dílčí témata této práce.

V druhé kapitole stručně nastiňuji historický vývoj právníckých osob a také vznik samotného pojmu právnícké osoby. Těžištěm této práce je pojednání o pojetí svéprávnosti právníckých osob, praktické dopady z toho plynoucí a to, jak se proměňoval

¹ Beran, K.: Způsobilost právnícké osoby „právně jednat“ a „právně odpovídat“. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právníckých osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 28.

přístup v českém právním řádu. Z toho důvodu je zapotřebí věnovat se také teoriím právnických osob. Ty nelze opomenout, neboť jejich význam ve vztahu ke koncepci právnických osob je zásadní, ať už v pohledu na jejich svéprávnost, tak v pojetí jakožto osob v právu. Proto se zabývám volnými teoriemi (tj. teorií fikce a organickou teorií), u kterých se poté snažím nalézt jak společné, tak rozdílné znaky. Dále zmiňuji zájmové, kombinované a moderní teorie. Posléze se snažím zachytit promítnutí teorie fikce a organické teorie do našeho právního řádu v minulosti i současnosti, a dokázat tak praktický dopad teorií právnických osob.

Ve třetí kapitole této práce se zabývám právním jednáním právnických osob dle platného českého práva, zejména s ohledem na povahu právního jednání člena statutárního orgánu. Pokládám si otázku, jakým druhem zastoupení je zastoupení členem statutárního orgánu, jedná se o zastoupení zákonné, smluvní či *sui generis*? Dále se také zabývám otázkou, zda je možné, aby v určitých situacích vystupoval člen statutárního orgánu čistě jako zákonný nebo smluvní zástupce? Jaká ustanovení se na takové zastoupení a jeho případné překročení aplikují? Poté se věnuji zákonné úpravě prokury, také otázce zda je možné, aby prokurista překročil své zástupčí oprávnění a otázce, která souvisí s jednáním prokuristy, a to, zda platné právo umožňuje, aby jednali statutární orgán a prokurista společně. V neposlední řadě zmiňuji také další způsoby zastoupení právnické osoby a podnikatele. Tedy jednání zaměstnance, člena právnické osoby nebo člena jiného orgánu právnické osoby, dále pak zastoupení podnikatele osobou pověřenou určitou činností při provozu obchodního závodu, jednání vedoucího odštěpného závodu, jednání jiné osoby v provozovně a závěrem se zabývám i jednáním před vznikem právnické osoby.

Závěrem pak stručně shrnuji odpovědi na výše položené otázky, ke kterým jsem během psaní této diplomové práce dospěla.

2. Právní subjektivita, právní jednání a svéprávnost

2.1. Právní subjektivita obecně

Aby osoba, ať už fyzická či právnická, mohla být subjektem práv, je nutné, aby jí právo přiznávalo právní subjektivitu (v terminologii občanského zákoníku právní osobnost), jinak řečeno způsobilost k právům a povinnostem. Díky právní subjektivitě se z člověka v reálném světě stane osoba ve světě práva. Jde o vymezení právního postavení, které objektivní právo uznává a dává tak člověku možnost sledovat své zájmy tím, že mu umožní disponovat s určitými právy. Beran podotýká, že na osobu tak můžeme nahlížet jako na „personifikovanou jednotu zájmů“.² Avšak všechny osoby nemají vždy stejné zájmy, a to je důvod, proč se liší i jejich právní subjektivita, tj. jejich soubor práv a povinností.³

Pokud se podíváme zpět do historie, zjistíme, že otázka právní subjektivity byla vždy otázkou statusovou. Dříve byla právní subjektivita přiznána člověku nebo fiktivnímu útvaru zákonodárcem, pokud splňoval podmínky jím určené (například příslušnost k určitému stavu). Také mohla být omezena co do rozsahu, anebo mohla subjektu být také odebrána institutem kapitisdeminuce, který známe již od dob starověkého Říma a který existoval v evropském právu až do 19. století. Změna přišla až s Velkou francouzskou revolucí (a přijetím Deklarace práv člověka a občana), kdy se společně s nahlížením na člověka jako na svobodného a rovného, změnil také pohled na právní subjektivitu. Z moderního pohledu tak subjekt právní subjektivitu buď měl, nebo neměl.⁴ Stejně jako dříve i dnes musí právo, tj. zákonodárce, určité entitě, ale i člověku právní subjektivitu přiznat, a také nyní rozlišujeme právní subjektivitu úplnou nebo částečnou, či generální a speciální⁵. Je také vhodné zmínit, že každému člověku zajišťuje jeho právní

² Beran, K.: Osoba jako personifikovaná jednotu zájmů. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 19.

³ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 69-70.

⁴ Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 7-8.

⁵ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 22.

subjektivitu jeho lidství (a s tím spojená důstojnost), u právnické osoby tomu tak však není.

Právní subjektivita je dle platného práva nazývána právní osobností a definována v § 15 odst. 1 obč. zák. jako „způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti“. Z toho ovšem neplynou *a priori* určitá práva nebo povinnosti. Je to ale pouze vyjádření možnosti práva a povinnosti mít. V odborné literatuře se můžeme také setkat s názorem, že pojem právní subjektivita v sobě zahrnuje tři aspekty, a to (i) způsobilost k právům a povinnostem jako pasivní stránku subjektivity, (ii) způsobilost k právnímu jednání jako aktivní stránku subjektivity a (iii) způsobilost k protiprávnímu jednání.⁶

Dále můžeme nalézt názor, že na osobu můžeme nahlížet skrze právní subjektivitu jako na povinnostní subjekt, a zároveň jako na oprávněný subjekt.⁷ To se odvíjí od příkazů, zákazů a dovolení, ze kterých se právo skládá. Tedy osoba je primárně povinna dodržovat povinnosti, které jí jsou adresované právním řádem. Také ale může vytvářet jiným osobám povinnosti (v soukromém právu na základě uzavírání smluv, ve veřejném právu jednostranným rozhodnutím). Beran dodává, že „způsobilost mít práva je právě to, co dělá z člověka osobu“.⁸ Tedy svoboda osoby spočívá v tom, že je ponecháno na ní samotné jaká práva a povinnosti bude nabývat, a to právě na základě dovolení v právu.⁹

Pro každou osobu je tak nezbytné, aby jí byla zaprvé přiznána právní subjektivita, zadruhé ale také zároveň musí být každá osoba schopna subjektivní práva a povinnosti nabývat, měnit či rušit. To znamená být způsobilá právně jednat (tj. být svéprávná).

⁶ Harvánek, J. a kol.: *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 273.

⁷ Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 175.

⁸ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2.* vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 70.

⁹ Tamtéž.

2.1.1. Právní subjektivita právnické osoby

Z platného práva z ustanovení § 118 obč. zák. plyne, že „právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku“. Rozhodným okamžikem pro přiznání právní subjektivity je tedy vznik právnické osoby. Právnická osoba je, narozdíl od fyzické osoby, „vázána na proces svého vzniku, který se uskutečňuje právní cestou“.¹⁰ Vznik právnické osoby je dvoufázový a je upraven v občanském zákoníku v § 122 až § 125. Skládá se z ustavení (typicky zakladatelským právním jednáním, ale také například zákonem) a dále samotným vznikem právnické osoby (ten je spojen se zápisem do veřejného rejstříku dle § 126 obč. zák.).

Právní subjektivita právnické osoby tak vzniká nejčastěji zápisem do veřejného rejstříku (na základě principu registrace), ale také účinností zákona či datem stanoveném v zákoně, pokud je právnická osoba zřizována zákonem. Zápis do veřejného rejstříku je důležitý pro identifikaci právnické osoby, protože „právní řád nemůže přičítat práva a povinnosti „něčemu“, co nelze odlišit od jiného subjektu“.¹¹ U právnických osob plní funkci identifikačních znaků zejména obchodní firma a identifikační číslo osoby (IČO). Zápisem těchto informací do veřejného rejstříku je umožněno právnické osoby rozlišit a určit, a to včetně zjištění způsobu právního jednání za ně. Veřejný rejstřík je tak významný zejména z pohledu požadavku právní jistoty.

Dále § 20 odst. 1 obč. zák. obsahuje vymezení rozsahu práv a povinností, které právnické osoby mohou mít (tj. rozsah jejich právní subjektivity), přičemž tak činí následující dikcí: „právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou“. Z toho plyne, že občanský zákoník vychází z doktríny generální subjektivity právnických osob, neboť jim umožňuje mít práva a povinnosti bez ohledu na předmět jejich činnosti. Právní subjektivita právnických osob je omezena pouze povahou právnických osob, tedy kupříkladu nemohou uzavřít manželství nebo učinit pořízení pro případ smrti. K tomu lze také podotknout, že i na právnické osoby se vztahují vybraná ustanovení upravující základní práva a svobo-

¹⁰ Hurdík, J.: *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 6.

¹¹ Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 160.

dy (např. právo vlastnit majetek nebo právo na soudní a jinou právní ochranu).¹² Avšak v zákoně můžeme nalézt i výjimku, kdy je některým typům právnických osob právní subjektivita nad rámec ustanovení § 20 odst. 1 obč. zák. omezena (příkladem je § 1194 odst. 1 obč. zák. upravující bytové spoluvlastnictví, kdy zákon konstatuje, že společenství vlastníků je právnická osoba, která je při naplňování svého účelu nadaná právní subjektivitou. Omezení právní subjektivity tak nastupuje v případě, pokud právnické osoba vystupuje mimo rámec svého účelu).

Beran podotýká, že právní subjektivita je z analytického hlediska vlastně způsobnost k přičítání práv a povinností.¹³ Vychází z toho, že „být osobou znamená být soubohem práv a povinností“.¹⁴ Osoba je tedy bod, který nemůže existovat sám o sobě, bez práv a povinností, a obdobně práva a povinnosti nemohou existovat samostatně, bez bodu, ke kterému bychom je mohli vztáhnout. Lze proto shledat za správné, že v našem právním řádu nenalezneme entity s právní subjektivitou, které přitom ale nejsou osobami.¹⁵

Knapp se ohledně právní subjektivity právnických osob vyjadřuje tak, že stejně jako právní subjektivita fyzických osob, vzniká až příslušným ustanovením zákona, neboť „člověk se v určitém právním řádu nestává fyzickou osobou, tj. subjektem práva tím a proto, že se narodil, ale tím a proto, že od narození, a popř. už před ním, se jeho osobní status spravuje nějakým právním řádem.“¹⁶ Rozdíl mezi právní subjektivitou právnických a fyzických osob pak spatřuje v tom, že u fyzických osob je právní subjektivita vlastností subjektu existujícího reálně (člověka). U právnických osob tomu tak není, právní subjektivita je vlastností právem fingovaného subjektu.¹⁷ To je dle Knappa

¹² Ondřejek, P.: Působení základních práv na právní vztahy právnických osob. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 42-43.

¹³ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 84.

¹⁴ Tamtéž, s. 83.

¹⁵ Tamtéž, s. 84.

¹⁶ Knapp, V.: *Člověk, občan a právo*. Právník, 1992, č. 1, s. 1 a násl.

¹⁷ Knapp, V.: *O právnických osobách*. Právník, 1995, č. 10-11, s. 982-983.

také důvod, na jehož základě může být právní způsobilost právnických osob zákonem omezena (například viz výše uvedené bytové spoluvlastnictví).¹⁸ K tomu navíc dodává, že právní řád dovoluje, aby se z člověka (jako fyzické osoby) stala zároveň také osoba právnická, která má ale nadále i charakter osoby fyzické - k tomu dochází v např. případech jednočlenných společností s ručením omezeným.¹⁹

Odlišný postoj k právní subjektivitě právnických zaujala Pelikánová. V souvislosti s reálnou existencí právnických osob připomíná zajímavé závěry francouzského kasačního soudu a Soudu prvního stupně EU (dnešního Tribunálu Soudního dvora Evropské unie), které míří proti přílišnému formalismu při posuzování právní subjektivity právnických osob.²⁰ Týkají se přiznání právní subjektivity útvarům, kterým formálně přiznána není, například z důvodu, že vyvíjí protiprávní činnost. Dle Pelikánové by přiznání právní subjektivity právnickým osobám nemělo být vázáno na právní akt, neboť právnické osoby vznikají ve společnosti bez ohledu na to, jak k nim přistupuje právo. Shodně k tomu dodává Pelikán, že ve Francii je těmto útvarům, které dle práva nemohly nabýt právní subjektivity, přiznávána soudy pasivní procesněprávní subjektivita, protože „nelze připustit, aby tento útvar profitoval procesní imunitou z porušení zákona, zároveň jim ale z důvodu tohoto porušení zákona nepřiznává procesněprávní subjektivitu aktivní“.²¹

2.2. K pojmu právního jednání

Právní jednání je nejtypičtější způsobem jak osoby nabývají práva a povinnosti. Od „prostého“ jednání se odlišuje ve dvou rysech. Beran se v této souvislosti zaměřuje zejména na to, jaký má účel a pro koho je právní jednání a vyhrazeno.²²

¹⁸ Tamtéž, s. 996.

¹⁹ Tamtéž, s. 982.

²⁰ Pelikánová, I.: Problémy nové kodifikace, právnické osoby, jejich orgány, zastoupení a forma právních jednání. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, č. 10, s. 3-4.

²¹ Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 56.

²² Beran, K.: Osoba jako personifikovaná jednota zájmů. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní*

Vychází z myšlenky, že pouze člověk může jednat, ale ne všechny projevy člověka jsou jeho jednáním (tj. některé projevy jsou pouze chováním a nedosahují kvality jednání). Rozdíl mezi jednáním a chováním spatřuje v tom, že člověk následující svůj instinkt nejedná, nýbrž se pouze určitým způsobem nevědomě chová.²³ Oproti tomu jednajícím člověkem je zároveň nutně řízen svým rozumem, jenž mu pomáhá dosáhnout kýženého cíle, tj. jeho zájmu. Jednání je tedy vědomé a „účelově zaměřené chování“, které se skládá jednak z vůle člověka (ta je projevena jako chování), druhak z účelu, který si člověk rozumově určí.²⁴ Jednat tak může jen člověk, u kterého je přítomna vůle (tj. „psychický (vnitřní) vztah jednajícího k zamýšlenému následku; vůle je chtění, zájem na dosažení nějakého výsledku nebo následku“²⁵) a rozum.

Právní jednání je druh právní skutečnosti, která závisí na vůli fyzické nebo právnické osoby, a jejímž cílem je vznik, změna nebo zánik subjektivních práv a povinností, v mezích vytyčených objektivním právem. Jak již bylo řečeno, je nezbytná i složka rozumová, protože jedině rozumem můžeme usměrňovat naši vůli a navíc ji také projevovat tak, jak vyžaduje právní řád (určitě, srozumitelně a v náležité formě). Tedy na rozdíl od „prostého“ jednání je účel právního jednání dán - týká se subjektivních práv.

Druhá odlišnost se týká subjektu, neboť právně jednat mohou výhradně osoby v právním smyslu (tj. osoby fyzické a právnické), kdežto jednat může člověk. A to z důvodu, že pouze člověk v reálném světě, a to ještě ne každý člověk a ne v každém stádiu života, má rozum a vůli. Ve světě práva však i takoví lidé, kteří nedisponují plně rozu-

jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 11-12.

²³ Oporu k tomuto názoru můžeme nalézt i v zákoně. Jak argumentuje sám Beran, v § 24 obč. zák. se předpokládá, že člověk musí být schopen své jednání posoudit a ovládnout. Pokud tomu tak není, nenastupuje ani odpovědnost za takové jednání, tj. počiny člověka se posoudí pouze jako chování, neboť nebyl přítomen rozum. Jak Beran také uvádí, právo počítá i se situacemi, kdy člověk chvilkově není schopen rozumového posouzení (jedná v afektu), anebo dokonce rozumu v dostatečné míře nenabyl nebo ho pozbyl (např. duševně choré osoby). V těchto případech se také počiny člověka nepovažují za jednání.

²⁴ Beran, K.: Osoba jako personifikovaná jednota zájmů. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 12.

²⁵ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 159.

mem, vystupují jako osoby, a to z etického důvodu. Na žádného člověka není možné nahlížet jako na objekt práva, každý člověk je tak nutně nadán právní subjektivitou. To ale znamená, že mohou právně jednat i takoví lidé (tj. osoby), kteří rozum a vůli nemají a tedy nemohou reálně jednat.²⁶

Právní teorie se s tímto faktickým problémem vypořádala tak, že právní normativismus přišel s tzv. „přičitatelností“. Tento přístup odlišuje dvě dimenze, a to svět bytí (reálný svět) a svět mětí (tj. svět norem).²⁷ V reálném světě „rozum a vůle člověka jsou příčinou, ze které vyvozujeme jako následek způsobnost jednat.“²⁸ Ve světě mětí tomu tak ale není, neboť rozum a vůli jedné osoby můžeme přičítat osobě jiné. Právní normativismus se totiž snažil o co nejvíce objektivní přístup k platnému právu a tímto pohledem se vymezoval od vnímání osoby, ve smyslu synonyma k živému člověku. Odůvodnění je takové, že člověk v reálném světě existuje, kdežto osoba ve světě práva „platí“, neboť vznikla na základě právní normy.²⁹ Na osobu se nahlíží jako na „bod přičitatelnosti“ (tj. soubor práv a povinností), tedy na bod, ke kterému jsou přičítána práva nebo povinnosti a který bez nich nemůže sám o sobě existovat. Beran podotýká, že tak *de facto* obsahově splývá pojem osoby a právní subjektivity v občanském zákoníku a z osoby se stává „personifikovaný soubor právních norem“.³⁰ Každé osobě je však ale zapotřebí také přičítat rozum a vůli, a to z důvodu, „aby práva a povinnosti mohly být realizovány ve vnějším světě“.³¹ To znamená, že pokud osoba rozum a vůli nemá, přesto je jí umožněno právně jednat, a to způsobem, že jí je přičten rozum a vůle jiného člověka.

²⁶ Beran, K.: Osoba jako personifikovaná jednota zájmů. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 15.

²⁷ Gerloch, A.: *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 229.

²⁸ Beran, K.: Osoba jako personifikovaná jednota zájmů. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 15.

²⁹ Beran, K.: *Osoba jako „bod přičitatelnosti“*. Právník. 2017, č. 6, str. 503.

³⁰ Tamtéž, str. 507-509.

³¹ Tamtéž, str. 522.

Proto mohou existovat i jiné právní subjekty, než člověk a také díky této konstrukci mohou jednat i takové fyzické osoby, které nemají dostatek rozumových schopností a vůle k tomu, aby mohly právně jednat samy za sebe. Rozlišujeme pak „způsobilost člověka jednat, způsobilost právně jednat sám za sebe (jako fyzická osoba) a způsobilost právně jednat za někoho jiného“.³² Pojem právního jednání je tedy silně propojen s pojmem svéprávnosti. Pokud fyzická osoba nemá dostatek rozumu a vůle (děti, duševně choré osoby), zná právo institut zákonného zastoupení a opatrovnictví (§ 457 a násl. obč. zák.), a to z důvodu, aby zájmy i těchto osob byly spravovány a chráněny. To znamená, že rozum a vůle jiné fyzické osoby se přičítá osobě, která nenaplnuje tuto podmínku. Bez zákonného zástupce by totiž jinak taková osoba nebyla schopná právně jednat. „Institut zákonného zástupce nebo opatrovníka tak není ničím jiným než vymezením přičitatelnosti rozumu a vůle osobě, která rozum a vůli sama nemá“.³³

U právnických osob je situace komplikovanější, neboť ze své podstaty nemají samostatný, od lidských bytostí oddělený, rozum a vůli. Neexistují totiž v reálném světě tak, jako člověk z masa a kostí, u kterého otázku vůle a přítomnost rozumu můžeme posoudit. Kvůli tomu, že právnická osoba neexistuje jinde než v právu, je její jednání vždy spojeno s jednáním fyzické osoby.

Občanský zákoník již neobsahuje definici právního jednání jako takovou, kterou jsme mohli naleznout ve starém občanském zákoníku pod pojmem právní úkon. Právní úkon byl dle § 34 obč. zák. č. 40/1964 Sb. „projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují“. Dnešní občanský zákoník obsahuje v ustanoveních § 545 a § 546 pouze jaké právní následky právní jednání vyvolává a výčet způsobů, jak lze právně jednat. Dále se zákonodárce, v ustanoveních § 551 až § 553, uchýlil k negativní definici právního jednání. Tedy popisuje zde situace, kdy o právní jednání nejde. O právním jednání nelze hovořit pokud jednající osoba neprojevila vůli nebo její vůle nebyla projevena vážně, určitě či srozumitelně. Zároveň tedy tato ustanovení obsahují náležitosti projevu

³² Beran, K.: Osoba jako personifikovaná jednota zájmů. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 16.

³³ Tamtéž, s. 17.

vůle. Z toho vyplývá, že nedošlo ke změně pojetí právního jednání, neboť projevu vůle je k němu stále potřeba.

K tomu, aby právní jednání vůbec vzniklo, bylo platné a vyvolávalo právní následky, je nutné dodržet jeho náležitosti. Právní teorie hovoří o dílčích náležitostech právního jednání, a to náležitostech subjektu, vůle, projevu vůle a předmětu vůle.³⁴ Přičemž pro účely této práce je stěžejní zabývat se náležitostmi subjektu. Mezi ty se řadí již zmíněná právní osobnost a dále pak svéprávnost, kterou se budu dále podrobněji zabírat v této práci.

2.3. K pojmu svéprávnosti, zejména svéprávnosti právnické osoby

Svéprávnost (dříve způsobilost k právním úkonům) je způsobilost právně jednat, tj. schopnost „vlastním právním jednáním zakládat, měnit a rušit subjektivní práva a povinnosti“.³⁵ Svěprávné osoby jsou tak osoby „svého práva (*sui iuris*)“.³⁶ A jak již vyplynulo výše, k právnímu jednání je zapotřebí vůle a rozumu.

U fyzických osob, jakožto lidí, je svéprávnost podmíněna psychickou vyspělostí, tedy předpokladem, že osoba bude schopna rozpoznat své jednání a jeho následky, ale také jej ovládat k tomu potřebnou vůlí.³⁷ Fyzická osoba se tak stane plně svéprávnou zpravidla zletilostí. Platné právo vymezuje pojem svéprávnosti v § 15 odst. 2 obč. zák. jako „způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)“. A zatímco u člověka je svéprávnost zákonem výslovně upravena v ustanovení § 30 obč. zák., u právnických osob tomu tak není. Právnické osoby totiž nemůžeme jednoduše našimi smysly identifikovat jako člověka, proto vystává otázka, zda mohou mít také svoji vůli a svůj rozum (a projevovat je), tj. být způsobilé vlastně právně jednat.

³⁴ Harvánek, J. a kol.: *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 269.

³⁵ Gerloch, A.: *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 112.

³⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku s. 44.

³⁷ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 220.

Beran v úvahách nad svéprávností vychází z již popsané přičitatelnosti a z toho, že pokud najdeme vlastní právní jednání, měli bychom být schopni nalézt i jeho opak. A tím není nic jiného než cizí právní jednání.³⁸ Vlastní právní jednání znamená „přičitatelnost vlastního rozumu a vůle“³⁹, tedy cizí právní jednání pak spočívá v přičítání cizího rozumu a cizí vůle osobě, která rozum a vůli z nějakého důvodu postrádá (děti, duševně choré osoby).

U právnických osob by tak otázka ohledně jejich svéprávnosti měla být položena spíše tak, zda-li existuje vlastní rozum a vůle právnické osoby? Tato otázka přitom není pouze teoretická, ale má značný význam i pro praxi, neboť pokud budeme na právnické osoby nahlížet jako na nesvéprávné, znamená to, že bychom na ně měli například vzta-
hovat i ustanovení týkající se nesvéprávných osob?⁴⁰

K jejímu zodpovězení je nutné vycházet z právní úpravy, neboť „jednáním právnické osoby může být jen to, co za jednání právnické osoby považuje právní předpis – zákon“.⁴¹ Jak bude dále popsáno, odpověď na tuto otázku není vždy jednoznačná a s ohledem na změny právní úpravy a názory doktríny se může dokonce i na-
prосто změnit.

Právní úprava platná do konce roku 2013

Klíčová ustanovení týkající se právnických osob a právního jednání (v dřívější terminologii právních úkonů) nalezneme v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb. a obchodním zákoníku. Obecná úprava v § 18 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. nadala právnické osoby právní subjektivitou a dále § 20 odst. 1 téhož zákona upravoval právní jednání takto: „právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány)“. Na to navazovalo ustanovení § 13 odst. 1 obch. zák., jehož druhá věta specifikova-

³⁸ Beran, K.: *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, č. 8, s. 658.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Eichlerová, K.: *Obchodní korporace a svéprávnost.* Právní obzor, 2014, č. 4, s. 344.

⁴¹ Beran, K.: *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, č. 8, s. 660.

la, že „právní osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce“. Tedy tím byla právní osobám dána také možnost využít institutu zastoupení.

Z takovéto dikce plyne, že za předešlé právní úpravy fakticky jednaly právní osoby prostřednictvím statutárního orgánu, který ale pouze projevoval vlastní rozum a vůli samotné právní osoby. Beran uvádí, že takto formulovaná ustanovení zákona svědčí o umožnění právní osobám vlastně právně jednat a tím je jim přiznána plná svéprávnost.⁴²

Právní úprava platná od roku 2014

Naproti tomu dnešní právní úprava pohled na právní osoby a jejich svéprávnost poměrně zkomplikovala, neboť její výslovnou úpravu vypustila. Z obecného ustanovení o právních osobách v § 20 odst. 1 obč. zák. věty první se pouze dozvíme, že právní osoby mají právní osobnost. Zásadní je pak ustanovení § 151 odst. 1 obč. zák., týkající se orgánů právní osoby, které zní: „zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právní osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli“. Tedy právní osoby již samy nejsou nadány vlastní vůlí ani rozumem, to znamená, že nemohou ani vlastně právně jednat.⁴³ K tomu, aby mohly právně jednat je jim přiřítána vůle člena orgánu právní osoby, který za ni i rozhoduje.

Tomu odpovídá i nadpis navazujících ustanovení § 161 až § 167 obč. zák. - jednání *za* právní osobu. To, že člen statutárního orgánu jedná jako zástupce právní osoby je také výslovně uvedeno v § 164 odst. 1 obč. zák., který stanoví, že „člen statutárního orgánu může zastupovat právní osobu ve všech záležitostech“.

Bližší svéprávnost nerozebírá ani důvodová zpráva k občanskému zákoníku, neboť to, jak se o ní vyjadřuje, svědčí spíše o vysvětlení samotného pojetí právní subjektivity právních osob.⁴⁴

⁴² Tamtéž.

⁴³ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 73.

⁴⁴ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 69.

Občanský zákoník se tak vrátil ke koncepci, která se prosadila již v předválečné době, kdy právnické osoby byly také nesvéprávné a musely být zastoupeny a „činy těchto jednotlivých lidí neb skupin lidí v mezích stanov pokládají se za činy právnické osoby samé a proto nazývají se oni lidé orgány právnické osoby (jakoby byly jejím mozkiem, jejíma rukama)“.⁴⁵

Doktrinální názory

Změny nastalé v právní úpravě právnických osob po roce 2014 neunikly právníkům věnujícím se jak občanskému a obchodnímu právu, ale také právní teorii. Názorů, jak lze nahlížet na (ne)svéprávnost právnických osob, nalezneme několik.

Beran se na svéprávnost právnických osob dívá jak z pohledu platného práva, zároveň ale předestírá, že je nutné se také zabývat teoriemi právnických osob, neboť právě ty nám mohou objasnit, proč lze právnickým osobám svéprávnost upřít nebo přiznat.⁴⁶ Pozornost soustředí na teorii fikce a teorii organickou, které blíže rozeberu dále v kapitole druhé. Lze ale shrnout, že teorie fikce přistupuje k právnickým osobám jako k uměle vytvořeným útvarům, které nejsou nadány vlastním rozumem a vůlí. Proto je považuje za nesvéprávné a nutně počítá s jejich zastoupením. Aby tak právnické osoby mohly právně jednat, „jednání přirozených osob (a tedy jejich vůle) se považuje za jednání právnické osoby“.⁴⁷ Naproti tomu teorie organická vychází z předpokladu, že právnické osoby existují jako „duchovní organismus“ již předtím, než vzniknou dle práva, tj. právo je netvoří, ale uznává. Dle Berana tak „organická teorie za způsobilého nositele rozumu a vůle nepovažuje pouze člověka jako izolovaného jednotlivce, nýbrž i sdružení osob – společenstvo“.⁴⁸ Problémem je, jak Beran podotýká, že právnické osoby nelze smyslově poznat, existují pouze abstraktně. Proto, pokud bychom vzali organickou teorii doslova, když člověk jedná jako člen orgánu právnické osoby, „je jen ja-

⁴⁵ Tilsch, E.: *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 137.

⁴⁶ Beran, K.: *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, č. 8, s. 661.

⁴⁷ Tamtéž, s. 662.

⁴⁸ Tamtéž.

kýmsi médiem, jehož prostřednictvím vyšší duchovní organismus – právnická osoba – projevuje svoji vůli“.⁴⁹ Rozum a vůle právnické osoby je tvořen z rozumu a vůle jednotlivců. Beran hovoří o kolektivním rozumu a kolektivní vůli právnické osoby, které vznikají v rámci organizovaného lidského společenství (tj. společenství, které má procesy zajišťující tvorbu kolektivní vůle - typicky hlasování). Tedy člověk, jednající jako člen orgánu právnické osoby, by měl upřednostnit a sledovat zájmy společnosti namísto svých, neboť v takové chvíli projevuje právě rozum a vůli právnické osoby. V konečném důsledku by tak právo, dle organické teorie, způsobovalo „povinnou schizofrenii“ všem lidem, kteří jsou členy orgánů právnických osob.⁵⁰ Tímto „rozdvojením“ člověka, by tak vznikl vlastní rozum a vůle právnické osoby. Úskalí se však nachází v tom, že člověk má právní subjektivitu jako fyzická osoba stále, i pokud je členem orgánu právnické osoby. To je také příčinou i případných střetů zájmů, které vznikají mezi právnickou osobou a členy jejích orgánů. Beran podotýká, že v případě fungující organické teorie bychom se se střety zájmů nikdy nesešli. A to z důvodu, že jednající člen orgánu právnické osoby by vždy hájil jen zájmy právnické osoby a nepoužíval by vlastní rozum a vůli. V praxi ovšem situace střetu zájmů existují a pamatuje na ně i zákon.⁵¹ Rozum a vůle člověka se totiž přičítá jak této samotné fyzické osobě, tak také právnické osobě, případně dalším fyzickým osobám (např. dítěti, jehož je fyzická osoba zákonným zástupcem). Beran připomíná, že „ve všech třech případech se bude jednat o rozum a vůli totožného člověka, která bude přičítána různým osobám a různým osobám tak z tohoto „rozumu a vůle“ vzniknou povinnosti a práva“.⁵² Otázka svéprávnosti právnických osob se tedy ve své podstatě týká toho „jaké následky budou přičítány jednání jejích statutárních orgánů“.⁵³ Rozum a vůle právnické osoby tak vždy odvisí od člověka. Proto Beran dochází k závěru, že právnické osoby nemohou být nikdy svéprávné v tom slova smyslu, jak ho chápeme v souvislosti s fyzickými osobami a to zejména proto, že rozum a vůle právnické osoby je vždy cizím rozumem vůlí, neboť pochází od jiné oso-

⁴⁹ Tamtéž, s. 633.

⁵⁰ Tamtéž, s. 666.

⁵¹ § 54 a násl. z.o.k.

⁵² Beran, K.: *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, č. 8, s. 667.

⁵³ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 76.

by, tj. člověka. To ale neznamená, že bychom měli k právnickým osobám přistupovat jako k nesvéprávným lidem. Oporu k tomuto tvrzení Beran nachází v tom, že právnické osoby nelze omezit ve svéprávnosti.⁵⁴

V odborné literatuře se můžeme setkat také s názorem, že právnické osoby jsou nadále svéprávné. Svěprávnost se v jejich případě má krýt s rozsahem právní subjektivity.⁵⁵ Obdobně je tomu u deliktní způsobilosti. Proč tomu tak má být, není však blíže vysvětleno.

Pelikánová v publikaci o obchodních korporacích dochází k závěru, že právnické osoby jsou od roku 2014 konstruovány jako nesvéprávné.⁵⁶ Upozorňuje však na to, že by pak právnickým osobám, jakožto nesvéprávným, neměla být přisuzována deliktní způsobilost. Dále nesvéprávnost právnických osob komentuje ve svém článku tak, že „konstrukce nesvéprávné fiktivní právnické osoby, která je výrazným a regresivním prvkem nové kodifikace, byla vložena do kodexu zbytečně, nedomyšleně a rozporuplně“.⁵⁷ Odůvodnění shledává v tom, že teorie fikce nebere v potaz existenci právnických osob v reálném světě a jejich vznik váže čistě na právní akt. Poukazuje také na genezi pojmu statutárního orgánu. Předválečné období, vycházející také z teorie fikce, používalo výstižnější a přiléhavější pojem statutární zástupce. Právnická osoba totiž coby nesvéprávná nemůže udělit zmocnění k jednání svého statutárního orgánu. Proto toto zastoupení mohlo být koncipované pouze jako zákonné, nikoli smluvní.⁵⁸ Poté, co byla česká právní úprava změněna tak, že právnické osoby nadala svéprávností a i deliktní způsobilostí, se tomu přizpůsobilo i názvosloví. Vznikl tak pojem statutárního orgánu, který již nefungoval jako zástupce, ale nově jeho prostřednictvím právnická osoba jako svéprávná jednala. Pelikánová se dále zabývá jazykovým výkladem ustano-

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Zoulík, F.: Právnické osoby. In: Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 270.

⁵⁶ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 42-43.

⁵⁷ Pelikánová, I.: Problémy nové kodifikace, právnické osoby, jejich orgány, zastoupení a forma právních jednání. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, č. 10, s. 3.

⁵⁸ Tamtéž, s. 5.

vení občanského zákoníku, důležitý je pak zejména § 151 odst. 1 obč. zák.⁵⁹ Důraz klade především na slovní spojení „nahrazují její vůli“. Dle Pelikánové je tato formulace nevhodná kvůli tomu, že jednak neodpovídá teorii fikce, neboť ta uznává právně konstruovanou vůli právnické osoby. Druhá vůle orgánů právnické osoby je samotnou vůlí právnické osoby, proto není přiléhavé mluvit o jejím nahrazování. Občanský zákoník tak po novelizaci nejen, že právnické osoby zbavil svéprávnosti, ale došel až k tomu, že právnické osoby rozebral na jednotlivé fyzické osoby, které ji tvoří.⁶⁰

Z praktického hlediska se otázkou svéprávnosti právnických osob zabývala také Eichlerová.⁶¹ Ta nejprve konstatuje, že v souladu s příslušnými ustanoveními platného práva jsou právnické osoby nesvéprávné, obdobně jako tomu bylo za dob účinnosti obecného občanského zákoníku. Dále proto poukazuje na českou předválečnou doktrínu a prezentuje její pohledy na nesvéprávnost právnických osob. Jak shrnuje, i v tomto období jsme se mohli setkat s různými pojetími svéprávnosti právnických osob, která hovořila jak pro svéprávnost, tak pro to, že pojem (ne)svéprávnosti na právnické osoby nelze vztáhnout. Eichlerová pro zodpovězení otázky ohledně svéprávnosti právnických osob vychází z ustanovení občanského zákoníku, týkající se nesvéprávných osob a zastoupení. Jak uvádí, pokud bychom aplikovali na právnické osoby také ustanovení vztahující se na nesvéprávné osoby, došli bychom se k nesmyslným situacím. Příkladem uvádí případ dle § 1934 obč. zák., dle jehož druhé věty by obchodní korporace, jako nesvéprávná, byla „oprávněna vždy požadovat, aby ji bylo vráceno plnění, plnila-li dluh nejistý nebo nesplatný“.⁶² Z toho uzavírá, že se tato ustanovení, svým účelem, mají vztahovat pouze na fyzické osoby s omezenou svéprávností a nelze je aplikovat na právnické osoby. Dále se zamýšlí nad tím, zda můžeme na právnickou osobu nahlížet jako na „plně svéprávnou skrze svůj statutární orgán“.⁶³ Proto se zaobírá ustanoveními,

⁵⁹ § 151 odst. 1 obč. zák. zní: „Zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.“

⁶⁰ Pelikánová, I.: Problémy nové kodifikace, právnické osoby, jejich orgány, zastoupení a forma právních jednání. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, č. 10, s. 10.

⁶¹ Eichlerová, K.: *Obchodní korporace a svéprávnost*. *Právní obzor*, 2014, č. 4, s. 348-349.

⁶² Tamtéž, s. 345.

⁶³ Tamtéž, s. 348.

kteře se vztahují na zastoupení a jejich aplikaci v souvislosti se statutárním orgánem. Statutární orgán právnické osoby má však v rámci občanského zákoníku některá speciální ustanovení (viz § 151 a § 164 odst. 1 obč. zák.), která vylučují použití všeobecných ustanovení o zastoupení (viz § 436 a § 438 obč. zák.). Blíže se problematice charakteru zastoupení právnické osoby statutárním orgánem budu věnovat dále v kapitole třetí této diplomové práci. Eichlerová dochází k závěru, že takto formulovaná plná svéprávnost právnických osob není možná, neboť v situaci, kdy by právnická osoba měla nefunkční statutární orgán a aplikovala by se ustanovení umožňující jmenovat právnické osobě opatrovníka (§ 486 a násl. obč. zák.), - znamenalo by to, že tím by právnická osoba o svéprávnost přišla?⁶⁴ Proto dochází k závěru, že v souvislosti s právnickými osobami nelze hovořit o svéprávnosti či nesvéprávnosti, avšak měli bychom je přirovnávat k plně svéprávným fyzickým osobám, a to i v situacích, kdy mají nefunkční statutární orgán.

Svéprávností právnických osob se ve svém článku zabýval rovněž Čech, který k právnickým osobám přistupuje metodou indukce, tedy v platném právu nalézá jim společné znaky, ze kterých poté vyvozuje závěry ohledně právní subjektivity a svéprávnosti.⁶⁵ U výkladu ustanovení, která se týkají právní subjektivity a svéprávnosti právnických osob je dle Čecha zejména důležitý „jejich vlastní smysl a účel“.⁶⁶ Proto nepostupuje opačnou metodou dedukce, neboť ta, jak ukazuje na příkladu s ustanoveními dopadající na nesvéprávné osoby, není schopna vzít náležitě v potaz účel analyzovaných ustanovení. Jak uvádí, pokud bychom právnické osoby apriori považovali za nesvéprávné, museli bychom na ně vztáhnout ustanovení chránící nesvéprávné osoby, jako

⁶⁴ Důvody, které umožňují jmenovat opatrovníka právnické osobě specifikoval Nejvyšší soud například v usnesení ze dne 20. dubna 2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015. „Soud může společnosti s ručením omezeným jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z., nemá-li společnost žádného jednatele či zanikla-li funkce některému z více jednatelů a zbývající jednatelé nejsou z důvodu zániku funkce některého z nich schopni plnit své funkce, valná hromada nezvolila ve lhůtě podle § 198 odst. 1 z. o. k. nového jednatele a současně nebyl podán návrh na jmenování chybějícího jednatele soudem, popř. takovému návrhu nebylo vyhověno“.

⁶⁵ Čech, P.: Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu. Právní rozhledy, 2016, č. 23-24, s. 835.

⁶⁶ Tamtéž.

například ustanovení § 2997 obč. zák.⁶⁷, které nesvéprávnému dlužníku umožňuje, aby se domáhal vrácení svého plnění, pokud plnil promlčený dluh. Zmiňuje také, že pokud takto hovoříme o plně nesvéprávné osobě, dle znění občanského zákoníku to může být pouze právnická osoba, neboť u fyzické osoby zákon vždy zná jistou míru svéprávnosti.⁶⁸ Čech uvádí, že výše uvedené ustanovení a jemu podobná, se na právnické osoby nevztahují, neboť z podstaty svého smyslu míří k ochraně člověka, tj. fyzické osoby, nikoli k ochraně osoby právnické. Dále porovnává vývoj judikatury a doktríny v sousedním Německu a Rakousku, kde právnickým osobám také není výslovně zákonem přiznána svéprávnost. Ovšem doktrína a judikatura se vyvinula tím směrem, že právnické osoby z praktických důvodů svéprávností nadala.⁶⁹

Osobně se přikláním k názoru, že právnické osoby nemohou být nikdy pojímány jako svéprávné, ve smyslu toho, jak tento pojem vnímáme u člověka. Proto by se na ně také ustanovení týkající se nesvéprávných osob neměla aplikovat. Právnické osoby jsou ze své povahy odkázány na to, že za ně jednájí lidé. A již zmíněné střety zájmů dle mého názoru dokazují to, že právnické osoby nemohou mít svoji autonomní vůli, která je nezávislá na vůli lidí.

3. Stručně k vývoji právnických osob a teoriím právnických osob

Než se dostaneme ke konkrétním praktickým otázkám, které se týkají právnických osob, je vhodné zmínit jejich vznik a historický vývoj. Tedy i vývoj samotného pojmu právnické osoby a s tím související jemu předcházející pojem morální osoby v právním smyslu, který probíhal po několik století.

⁶⁷ (1) Dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

(2) Plnila-li osoba proto, že k tomu byla přivedena lstí, donucena hrozbou nebo zneužitím závislosti, ustanovení odstavce 1 se nepoužije. To platí i v případě, že plnila osoba nesvéprávná.

⁶⁸ Čech, P.: Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu. Právní rozhledy, 2016, č. 23-24, s. 835.

⁶⁹ Tamtéž.

Útvary, které bychom dnes mohli považovat za právnické osoby, existovaly již od dob starověku⁷⁰, jenom tak nebyly nazývány, neboť právo v té době nebylo ještě natolik rozvinuté, aby pracovalo s abstraktními pojmy. Právní úprava spočívala v tom, že upravovala skupiny osob, které bychom mohli pokládat za předchůdce dnešních právnických osob, kasuisticky. Společně s tržním hospodářstvím začaly vznikat rodinné společnosti, které se později vyvinuly ve společnosti osobní⁷¹. Bylo tomu tak z důvodu, že skupina osob měla na trhu lepší postavení, větší kapitál a důvěryhodnost. Zajímavý je také vývoj v kanonickém právu v období středověku. Církev tvořila umělý právní subjekt, který ovšem uvnitř sebe zahrnoval další právnické osoby, například sbory kanovníků. Všechny tyto subjekty přitom byly nadány právní subjektivitou⁷². To je důkazem, že lidé tyto skupiny osob chápali jako zvláštní entity, odlišné od člověka⁷³. Jenom nebyly právní teorií blíže popisovány a zkoumány. Schopnost lidí vymýšlet a pracovat s abstraktními pojmy se postupně vyvíjela několik set let.

Největší rozmach právnických osob, (zejména obchodních korporací) nastal v průběhu 19. století, díky průmyslové revoluci a rozvoji kapitalismu. Právo na nové požadavky společnosti reagovalo a pro ekonomické účely začaly vznikat i jiné entity, odlišné od člověka, které umožňovaly shromáždění kapitálu a omezené ručení. Právnické osoby na rozdíl od fyzických osob totiž umožňují „maximalizaci oprávnění a minimalizaci povinností“⁷⁴, kdy povinností je myšlena zejména odpovědnost. V kapitalistickém systému je to nutnost, neboť odlišná úprava odpovědnosti od fyzických osob, je jednou z důležitých motivací proč se lidé rozhodnou započít podnikat. Na druhé straně kvůli

⁷⁰ Pelikán zmiňuje „zejména jezdecké společnosti ve starém Římě“. (Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 6.)

⁷¹ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 24-27.

⁷² Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 18.

⁷³ Jak podotýká Pelikánová: „jestliže např. polnosti vlastnil ve středověku klášter, nedomníval se ani poslední vesničan, že by klášter neměl osobnost a že vlastníky polností a budov jsou představení nebo mniši jako jednotlivci. Bylo přece naprosto samozřejmé, že po smrti převora nastoupil převor nový, také mniši umírali a přicházeli noví, aniž se na vlastnictví majetku něco změnilo.“ (Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 26.)

⁷⁴ Hurdík, J.: *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2.

ekonomickým rozdílům ve společnosti začaly vznikat i útvary, které umožňovaly čerpat výhody plynoucí ze členství (spolky, družstva). K tomuto období se také pojí první použití termínu právnická osoba a s tím související vznik hlavních teoretických koncepcí týkajících se právnických osob.

3.1. Morální osoba

Pojem morální osoba jako první použil Puffendorf (1632-1694), a ačkoli tak může být označen jednotlivec i skupina osob (*persona moralis composita*), je vždy spojen se statusem, který ve společnosti zaujímá tento konkrétní člověk nebo který je společný pro určitou skupinu osob, a od něj také odvozuje svou způsobilost. Ve své době se jednalo o reflexi rozdělení tehdejší společnosti, kde příslušnost k určitému stavu byla pro získání práv a povinností jednotlivce klíčová. „Termín morální osoba je tedy u Puffendorfa vždy vztažen pouze k jedné konkrétní síti vztahů, tedy k bytí člověka v jednom určitém stavu. Proto je maximálně individualizovaný a lze jej pokládat za součást práva osob“.⁷⁵ Můžeme spatřit, že pojetí morální osoby v tomto případě neznamena vytvoření abstraktní entity, která by byla nezávislá na lidech ji tvořících. Beran k tomu dále dodává, že „*persona moralis composita* tak není předchůdcem pozdější právnické osoby, neboť se jedná o případ, kdy vícero lidí sdílí jeden status a podřizuje se společné vůli.“⁷⁶

Morální osobou se zabýval také filozof Ch. Wolff (1679-1754). Stejně jako pro Puffendorfa je pro něj důležitý společenský status člověka, ale dále za stěžejní považuje termín morálního člověka (*homo moralis*), kterého vnímá jako právní fikci. Jeho pojetí se týká přirozeného práva, zejména práva na život, na které nahlíží jako na základní povinnost, jež spočívá v zachování vlastního života. V jeho díle tedy nemůžeme nalézt ekvivalent dnešního pojetí právnické osoby, neboť tato koncepce se dotýká člověka jako jednotlivce.⁷⁷

⁷⁵ Beran, K.: Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba). Praha: Leges, 2012, s. 21.

⁷⁶ Tamtéž, s. 23.

⁷⁷ Beran, K.: Proč byla morální osoba nahrazena osobou právnickou? (Přirozenoprávní kořeny pojmu „morální osoby“). Právník, 2012, č. 2, s. 118-120.

Další, kdo pracoval s pojmem morální osoby, byl D. Nettelbladt (1719-1791). U něj už můžeme pozorovat myšlenkový posun k větší abstrakci u pojmu morální osoby. Tu již nespojuje pouze s člověkem, ale i se sdružením osob. Člověka nazývá přirozenou osobou a tím mu dává status, který sdružení osob nemá. Sdružení osob v jeho pojetí není ještě samostatným subjektem práv, „přesto však má morální osoba jakožto společnost jisté sobě vlastní právní kvality, včetně práv a povinností odlišných od práv a povinností jednoho člena společnosti“.⁷⁸ Nettelbladt je tak původcem myšlenky oddělení společnosti od jejích členů.

Jiní autoři v období přelomu 18. a 19. století již hovoří o právnické osobě nebo také o mystické osobě, ale tyto pojmy pro ně představují to samé co osoba morální. Dalším pojmem, se kterým se můžeme setkat v právní teorii 18. století je osoba fiktivní, která ale také není pojímána abstraktně, neboť její právní subjektivita je vázána na věci (například na královskou korunu nebo kostel).⁷⁹

Pojem morální osoby se uplatnil také v platném právu, a to v ABGB. Ovšem nelze ho ztotožňovat s pojmem právnické osoby.⁸⁰ Ustanovení, která se týkala morální osoby ostatně není mnoho, synonymem byly také termíny jako morální těleso, těleso nebo společenstvo.⁸¹ Klíčovým byl § 26 ABGB, který upravoval pojem morální osoby a používal obrat „dovolená společnost“.

Beran shrnuje, že v ABGB byl pojem morální osoby použit úžeji, neboť nezahrnoval sdružení majetku (ústavy, nadace), ale týkal se jen sdružení lidí. Na druhé straně byl tento pojem vnímán odlišně od dnešního pojetí právnické osoby v tom smyslu, že za morální osobu bylo považováno i sdružení osob na základě smlouvy o sdružení (dnešní společnost dle obč. zák.), tedy nebyl vyžadován prvek vnitřní organizační struktury.⁸² V druhé polovině 19. století, jako důsledek komentářové literatury, je již termín morální

⁷⁸ Beran, K.: Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba). Praha: Leges, 2012, s. 27.

⁷⁹ Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 30.

⁸⁰ Beran, K.: Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba). Praha: Leges, 2012, s.50-51.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž, s. 65.

osoby vnímán pouze jako zastaralý pojem pro právnickou osobu.⁸³ S pojmem morální osoby však dodnes pracuje například francouzské právo.

3.2. Právnická osoba

Samotný pojem právnické osoby se objevil již na přelomu 18. a 19. století, a to v dílech G. Huga (1764-1844) a A. Heiseho (1778-1851).⁸⁴ Až F. C. Savigny (1779-1861) ho použil v tom smyslu, jak jej známe dnes. Právnické osoby konstruoval jako umělé, právem vytvořené subjekty, neboť nemají svou vlastní vůli. Tou je dle Savignyho nadán pouze svéprávný člověk, tedy ne dítě, duševně chorý nebo právnická osoba. Na právnické osoby nahlížel také jako na osoby pro účely práva, protože dle něj vznikají jen kvůli soukromoprávním účelům. Cíl existence právnické osoby spatřoval pouze v majetkoprávních vztazích.

Pojem právnické osoby tak v právních řádech států můžeme nalézt zatím poměrně krátce. A jak uvádí Knapp, je to pojem vytvořený samotným právním řádem, nikoli pojem jím pouze užívaný.⁸⁵ S rostoucí globalizací ale nabývá na významu a důležitosti, nicméně jeho definice je stále těžko uchopitelná. Hurdík jako hlavní problém pokusů o definici právnické osoby vidí to, že právnické osoby jsou řazeny z hlediska teorie na roveň k osobám fyzickým. Dle něj jsou ale právnické osoby „deriváty osob fyzických“.⁸⁶

V našem prostředí byly právnické osoby v odborné literatuře definovány například Tilschem v roce 1910 jako „podmět právní (= právní subjekt, pozn. autorky), jenž jest uznán právem objektivním a jenž je rozdílný od jednotlivého člověka (osoby fysic-

⁸³ Tamtéž, s. 166-167.

⁸⁴ Beran, K.: *Proč a kdy byla nahrazena „osoba“ právním subjektem?* Časopis pro právní vědu a praxi, 2011, č. 2, s. 111.

⁸⁵ Knapp, V.: *O právnických osobách*. Právník, 1995, č. 10-11, s. 986.

⁸⁶ Hurdík, J.: *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. IX.

ké čili přirozené)⁸⁷. V současné odborné literatuře je pojem právnické osoby chápán jako „společenský útvar (entita) nadaný právní subjektivitou (právní osobností)“.⁸⁸

V současné době v platném právu jsou právnické osoby upraveny v občanském zákoníku v části první, v hlavě II., díle 3, v § 118 až § 418. Na právnické osoby se také vztahují všeobecná ustanovení o osobách, která jsou obsažena v části první, hlavě II., díle 1. V těchto ustanoveních také nalezneme pozitivní definici právnické osoby v § 20 odst. 1. Právnická osoba je charakterizována jako „organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou“. Narozdíl od minulé právní úpravy, která obsahovala pouze ustanovení s výčtem entit, které se po splnění zákonem daných podmínek staly právnickými osobami⁸⁹, tak nově vznikla obecná definice právnických osob, která je platná jak pro účely práva soukromého, tak práva veřejného.

3.2.1. Pojmové znaky právnické osoby

U právnických osob spatřujeme určité jim společné definiční znaky, které jsou nutným předpokladem k tomu, aby se na útvar odlišný od člověka nahlíželo jako na osobu v právním smyslu. Prvním znakem je dle Berana její identifikovatelnost, tj. schopnost odlišení od jiných osob. Jak již bylo zmíněno výše, identifikačním znakem právnické osoby je zejména identifikační číslo nebo firma.

Dalším, dle Berana klíčovým znakem osoby, který je potřebný k projevení právní subjektivity navenek, je tzv. „jednatelská organizace“, která je buď vlastní nebo externě dodaná.⁹⁰ Je tedy společná jak pro osoby fyzické, tak i pro osoby právnické. Dle Berana spočívá odlišení právnických osob od osob fyzických právě v tom, že narozdíl

⁸⁷ Tilsch, E.: *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 129.

⁸⁸ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 21.

⁸⁹ srov. § 18. odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb.

⁹⁰ Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 161.

od osob fyzických, které mají povětšinou vlastní jednatelskou organizaci, právnické osoby ji mají vždy externě dodanou. Tedy vždy musí existovat fyzická osoba, která projevuje vůli právnické osoby právně relevantním způsobem.

Také Frinta se zamýšlí nad pojmovými znaky právnické osoby a vychází zejména ze zákonné definice v § 20 odst. 1 obč. zák., kde klade důraz na slovní spojení „organizovaný útvar“, tedy útvar, který má orgány tj. vnitřní strukturu. Frinta v tomto kontextu hovoří o tzv. jednatelském ústrojí a vzniku druhotné entity.⁹¹ Dle Frinty až připojením jednatelského ústrojí dojde k tomu, že je entita odlišná od člověka schopna fungování ve světě práva. Zároveň zmiňuje, že zákonodárce neumožňuje, aby právní subjektivita náležela entitě, která toto jednatelské ústrojí nemá.⁹² Takto zákonodárce uvažoval již v době účinnosti předchozí právní úpravy, požadavek existence jednatelského ústrojí však neformuloval výslovně v zákoně, narozdíl od dnešního občanského zákoníku.

Posledním znakem osoby v právním smyslu, a tedy i právnické osoby, je dle Berana způsobilost nést odpovědnost za své jednání. Odkazuje tak na princip právního řádu, který říká, že „ten, kdo jedná nese i odpovědnost za svoje jednání“ (tj. že každá osoba, která právně jedná musí být také povinna plnit svoje závazky).⁹³ V souvislosti s právnickou osobou a její odpovědností Beran zdůrazňuje, že je to spíše otázka politická, než právní, zejména co se týče jejího rozsahu. Na rozdíl od smluvní odpovědnosti, se trestní odpovědnost právnických osob v našem právním řádu objevila poměrně nedávno. Důvodem není nic jiného než právě politické rozhodnutí, kterým zákonodárce reaguje na potřeby společnosti.

⁹¹ Frinta, O.: *Právnické osoby*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 111.

⁹² Tamtéž, s. 112.

⁹³ Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 161.

3.3. Stručný úvod do teorií právnických osob

Největší rozvoj teorií právnických osob probíhal v německé právní vědě 19. století, z důvodu chybějící pozitivněprávní definice pojmu právnické osoby⁹⁴. Tím vznikl volný prostor pro právní vědu, které dala vzniknout teoretickým směrům, ze kterých čerpáme dodnes. Dle Berana v těchto teoriích můžeme vidět posun k abstraktnímu myšlení, neboť „osoba již není ztotožňována jen s člověkem jako takovým, nýbrž stále více se subjektem práva jakožto nositelem subjektivních práv“.⁹⁵

V této kapitole představím vybrané teorie právnických osob, které jsou hodnotné zejména kvůli tomu, jak přistupovaly k právní subjektivitě právnických osob a jak nazývaly na právnické osoby obecně. Pro účely této práce jsou pak důležité zejména teorie fikce a organická teorie, neboť ty, jak budu popisovat níže, nejvíce ovlivnily českou právní úpravu.

3.4. Volní teorie

Základem těchto teorií je vůle subjektu práva, tzv. „volní moc“. Z ní vyplývá také subjektivní právo, které je chápáno jako „konkrétní aktuální vůle zaměřená určitým směrem“⁹⁶. Přirozenou osobou v právním smyslu tak mohl být pouze svéprávný člověk. Existují ale situace, kdy právní řády přiznávají právní subjektivitu i osobám, které žádnou vůli prokazatelně nemají. Proto byly tyto teorie podrobeny kritice, neboť děti, duševně choré osoby nebo právnické osoby nemohly být nadány právní subjektivitou bez rozhodnutí zákonodárce a tvořily také logickou mezeru v koncepci subjektivních práv těchto teorií. Mezi nejvýznamnější volní teorie patří teorie fikce a organická teorie. Dále například imperativní teorie A. Thona nebo teorie o „účelovém nabytí práv“ A. Brinze, tyto teorie, s ohledem na předmět této práce, není nutné blíže popisovat.

⁹⁴ Tamtéž s. 66.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž, s. 67.

3.4.1. Teorie fikce

Teorie fikce je spjata se jménem F. C. von Savigny (1779-1861), který byl jejím autorem. První zmínky o ní můžeme nalézt v jeho díle *Systém současného římského práva* (II. díl). Savigny vychází z předpokladu, že jedině člověk je přirozeným subjektem práva a že subjektivní práva mohou tedy náležet jedině jemu. Právnícké osoby tak dle něj vznikají jako umělé subjekty, které vytváří právo a i právo je nadává právní subjektivitou. Důvodem, proč právníckou osobu chápal jako entitu, „která vědomě nemá v mimoprávní sféře žádné reálné opory“⁹⁷ je tedy fakt, že teorie fikce vznikla na přirozenoprávním základě.

K tomu, aby mohly právnícké osoby nabývat práv a vystupovat v právních vztazích, musí být zastoupeny člověkem, jehož vůle a rozum je právnícké osobě přičítána. Teorie fikce tedy spočívá v tom, že vlastní vůle právnícké osoby neexistuje, a je fingována prostřednictvím člověka. Savigny tak vyřešil problém subjektu bez vlastní vůle pomocí zastoupení. Z toho vyplývá, že pokud jedině člověk je nositelem vlastní vůle, a u právníckých osob jako fiktivních útvarů musí být vůle nahrazována, jsou dle této teorie právnícké osoby považovány za nesvéprávné.

Dle Berana je teorie fikce „ve skutečnosti nejbližší realitě poznatelné lidskými smysly. Za právní jednání právnícké osoby totiž považuje jednání reálného člověka a přitom k tomu dodává, že toto jednání lze považovat za jednání právnícké osoby pouze na základě fikce, neboť se stále jedná jen o jednání tohoto určitého konkrétního člověka“.⁹⁸

Tato teorie má však jeden hlavní nedostatek. A to, že dle ní existence právnícké osoby zcela závisí na objektivním právu (tj. na zákonodárci). „Jestliže totiž objektivní právo právnícké osoby samo vytváří jako imaginární subjekty, je nad nimi také nutně nadáno neomezenou mocí“.⁹⁹ Uvedené je však vhodné doplnit komentářem Pelikánové,

⁹⁷ Hurdík, J.: *Právnícké osoby - realita nebo fikce?* Právní rozhledy, 1999, č. 3, s. 125.

⁹⁸ Beran, K.: Způsobilost právnícké osoby „právně jednat“ a „právně odpovídat“. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právníckých osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 26.

⁹⁹ Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 31.

že „fyzická osoba je zcela stejně fiktivní jako osoba právnická, protože v obojím případě je přiznání právní subjektivity důsledkem právní úpravy“¹⁰⁰. Savigny toto odůvodnil požadavkem právní jistoty, neboť právní subjektivita člověka vychází již z toho, že reálně existuje, kdežto právní subjektivita právnických osob je přenesena z člověka. Musí tedy být zaručena pravidla vzniku a ověření existence právnických osob.¹⁰¹ Do určité míry tento závěr souvisí také s tehdejší historickým kontextem. V dobách absolutní monarchie, kdy tato teorie vznikala, byla jistě vítána, neboť zachovává absolutní moc panovníka i nad otázkami osob právnických.

Savigny ve spojitosti s touto teorií také odmítal deliktní odpovědnost právnických osob. A to z toho důvodu, že právnické osoby jsou nesvéprávné, stejně jako například duševně nemocní lidé nebo děti. Právnické osoby tak dle něj odpovídaly pouze za smluvní závazky.¹⁰²

3.4.2. Organická teorie

Proti teorii fikce stojí teorie organická, označována také jako teorie reality právnických osob či teorie reálné svazové osobnosti. S tou je spojován zejména O. von Gierke (1841-1921), který rozvinul myšlenky G. Besslera (1809-1888) a J. C. Bluntschliho (1808-1881) ohledně společenstva.¹⁰³ Tato teorie vznikla na přelomu 19. a 20. století, tedy v období, kdy se do popředí dostává pozitivní právo. Pracuje s pojmem tzv. svazové osoby jako právnické osoby. Základem této teorie je také svobodná vůle (tj. volní moc), kterou je však nadán jak člověk, tak sdružení osob. Organická teorie tedy připouští, že existuje entita, která je odlišná od člověka, a má svoji vlastní vůli, kterou je

¹⁰⁰ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 39.

¹⁰¹ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 100.

¹⁰² Beran, K.: Způsobilost právnické osoby „právně jednat“ a „právně odpovídat“. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 32.

¹⁰³ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s.100.

schopna projevit. To znamená, že pokud mají dle organické teorie právnické osoby vlastní rozum a vůli, jsou schopny vlastního právního jednání a je jim tak přiznána svéprávnost.

Jak podotýká Pelikán, slabinou této teorie dále bylo, že vycházela z antropocentrismu a snažila se dokázat, že právnická osoba má stejné kvality jako člověk. Tím se také přiblížila „fikčním teoriím více, než by se na první pohled zdálo“.¹⁰⁴ Dalším důvodem, proč je organická teorie těžko průkazná je, že právnická osoba jako sociální organismus nemůže být nikdy smyslově rozpoznatelná. To vede k tomu, že tato teorie má „vždy poněkud mystický nádech“.¹⁰⁵

3.4.3. Teorie fikce vs. organická teorie

Ačkoli tyto dvě teorie bývají prezentovány jako navzájem si odporující, není to tak zcela pravda. Jak teorie fikce, tak organická teorie sledují stejný předpoklad subjektivního práva - svobodnou vůli. Dle Frinty rozdíl v těchto teoriích spočítá v tom, z jakého pohledu nazírají na pojem osoby. Pokud je pojem osoby brán jako subjekt práva, znamená to, že právnická osoba je osobou skutečnou, neboť je opravdu subjektem. Pokud je však výraz osoby zaměněn s pojmem člověka, tak právnická osoba nemůže být nikdy skutečnou osobou, ale jen osobou fiktivní. Z toho Frinta dále vyvozuje, že Savigny nepochybně skutečnou existenci entit odlišných od člověka, pouze tvrdí, že na to, aby se staly právnickými osobami dle práva, je potřeba schválení státem. U organické teorie dochází k závěru, že i Gierke v konečném důsledku připouští, že „svazová osoba je osobou pouze z moci zákonné normy (příkazu)“.¹⁰⁶

K podobnému závěru, že tyto dvě teorie nejsou natolik odlišné, došel i Beran. Ten za hlavní rozdíl mezi nimi považuje fakt, „že za způsobilého nositele volní moci

¹⁰⁴ Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 35.

¹⁰⁵ Beran, K.: Způsobilost právnické osoby „právně jednat“ a „právně odpovídat“. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 26.

¹⁰⁶ Frinta, O.: *Právní osoby*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 80.

nepovažuje pouze člověka jako izolovaného jedince, nýbrž i sdružení osob - společenstvo“.¹⁰⁷

Jsem toho názoru, že nejpodstatnější rozdíl mezi teorií fikce a organickou teorií spočívá v přístupu ke svéprávnosti právnické osoby. Jak bylo uvedeno výše, dle teorie fikce jsou právnické osoby nesvéprávné, podle organické teorie naopak svéprávné. S tím souvisí i pojetí deliktní způsobilosti, zejména odpovědnosti podle trestního práva. Trestněprávní odpovědnost je v souladu pouze s organickou teorií, neboť dle ní má právnická osoba svou vůli, kterou je schopna projevat, tj. je schopna rovněž i protiprávního jednání.

3.5. Zájmová teorie

Zájmová teorie vznikla také na myšlence, která vychází z člověka jako jediného skutečného subjektu práva. Hlavním představitelem a tvůrcem je R. Ihering (1818-1892), který se snažil řešit situaci subjektů bez vlastní vůle tak, že rozvíjel konstrukci zájmů osob. Pro subjektivní práva tak dle něj není rozhodná vůle, ale jejich jádro spočívá „v užitku nebo zájmu“.¹⁰⁸ Právní subjektivita by tak měla být vázána na subjektivní právo, které je chápáno jako právem chráněný zájem.¹⁰⁹ Proto mohou existovat i subjektivity práva, které nemají vůli (tj. například právnické osoby). Hurdík dodává, že u právnických osob je charakteristická zejména ochrana zájmů, zvláště pak těch ekonomických.¹¹⁰ Beran zmiňuje kritiku této teorie, která spočívala například v tom, že v zájmu viděla „to, co právo chrání, ne to, čím právo je“.¹¹¹

Zastáncem této teorie byl také E. I. Bekker (1827- 1916), který se rozhodl spojit chráněný zájem zároveň s vůlí subjektu. Z toho dospěl k závěru, že subjektem nemusí

¹⁰⁷ Beran, K.: Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba). Praha: Leges, 2012, s. 168.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 81.

¹⁰⁹ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 102.

¹¹⁰ Hurdík, J.: *Právnické osoby a jejich typologie.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 25.

¹¹¹ Beran, K.: Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba). Praha: Leges, 2012, s. 81.

být jen člověk. Dle Berana pak tam, kde vystupuje jiný subjekt než člověk, vznikají právní vztahy jako „právo bez subjektů, resp. právo s fingovaným subjektem“.¹¹²

3.5.1. Michoudova teorie centra právem chráněného zájmu

Dalším zastáncem zájmové teorie byl i L. Michoud (1855- 1916), ten pracoval se subjektivním právem jako s právem chráněným zájmem, podle vzoru Jheringa.¹¹³ Jeho koncepci ale doplnil, a stejně jako Bekker, k ní připojil vůli, která má zájem navenek projevovat a také chránit. Dle Michouda může takto pojaté subjektivní právo náležet fyzické i skupině osob. U té ale musí být splněny dvě podmínky. Zaprvé, zájem skupiny musí být odlišný od zájmu jednotlivců tvořících skupinu a zadruhé skupina musí mít takovou vnitřní organizační strukturu, která je schopna tvořit kolektivní vůli.¹¹⁴ Uznával ale také roli státu (tj. zákonodárce), neboť ten musí skupině osob přiznat charakter právnické osoby a nadat ji tak právní subjektivitou.

3.6. Kombinované teorie

Volní i zájmové teorie mají svá slabá místa, která se snaží překlenout kombinované teorie. Představitelem jedné z nich je E. Bernatzik (1854- 1919), který se inspiroval v zájmové teorii Iheringa. Svoji koncepci postavil na vymezení subjektivního práva, které je spojením vůle a zájmu. Z toho také dovedl znaky osoby v právním smyslu. Beran podotýká, že být osobou pro Bernatzika značí „být uznán právním řádem jako samoučel a zároveň i disponovat vůlí, která umožní tento účel sledovat“.¹¹⁵ Právnickou osobou je pak společenství, které má jednak jednotný vlastní cíl, ale také jednotnou samostatnou vůli, která mu umožňuje svůj cíl splnit.

¹¹² Tamtéž, s. 82.

¹¹³ Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 37.

¹¹⁴ Hurdík, J.: *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 26.

¹¹⁵ Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 169.

Na Bernatzika navázal právní pozitivista G. Jellinek (1851- 1911), který ale odmítl jeho názor ohledně samostatné vůle právnické osoby. Taková vůle dle něj není psychologicky možná. Dle Jellineka je pro právnickou osobu charakteristický pouze společný účel jednotlivců ji tvořící.

Dále také koncepce R. Ostheima je jednou z těch, které navazují na kombinované teorie. Vůle je dle Osteima nutná k tomu, aby člověk dosáhl svých cílů a tím tak naplnil své zájmy. Sledování těchto zájmů může právní řád korigovat podle toho, zda je považuje za chtěné (placení daní), nechtěné (užívání drog) nebo zda jejich sledování přenechává dobrovolně na osobách.¹¹⁶ Právní subjektivita se dle Ostheima pak vztahuje pouze na body přičitatelnosti, jejichž existence spočívá současně v zájmu a vůli.¹¹⁷ Dále se zabývá také pojmem osoby. Osobou se dle Ostheima stane „zájmová jednotka“, která má orgány k projevení své vůle a je uznána právním řádem. Uznání právním řádem chápe tak, že ji právní řád nadá právní subjektivitou a způsobilostí jednat (tj. vstupovat do právních vztahů na základě vlastní vůle).¹¹⁸ Proto dává důraz na orgány, které projevují vůli navenek, neboť bez nich by útvary odlišné od člověka (tj. právnické osoby) nebyly schopny právně jednat.

3.7. Moderní teorie

V první polovině 20. století se objevují další kombinace a nové pojmání již zmíněných klasických teorií právnických osob (tj. teorie fikce a organické teorie). Kodifikace soukromého práva v Německu způsobila, že byl stále více rozvíjen právní pozitivismus, a naopak přirozené právo bylo na ústupu. Do extrému vyhnaný právní pozitivismus dal vzniknout právnímu normativismu. Tímto se také nutně musel změnit přístup právních teoretiků k pojmu osoby. Jejím východiskem dle normativní teorie již není člověk, ale norma platného práva. Dle Berana je tak na osobu nahlíženo jako na abstraktního nositele subjektivního práva.¹¹⁹ Objevuje se tak pojem „bod přičitatelnosti“, který dle nor-

¹¹⁶ Tamtéž s. 113.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 114.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 93.

mativního pojetí nahrazuje právní subjekt. H. Kelsen (1881-1973) nahlíží na právní subjektivitu tak, že je subjektu vždy přiřazena na základě „přičítání“, které je stanovené právním řádem.¹²⁰ Právní subjektivita je tak vždy „umělá“ a její přiznání není závislé na člověku. Zdůvodnění tohoto pohledu nachází v tom, že existují právě právnické osoby, které nejsou lidmi. Pojem osoby v právu vnímá jako personifikaci, která vznikla z právnického poznávání. Člověku, který je v reálném světě tak odpovídá pojem fyzické osoby. Právo však dle Kelsena nezavazuje či neopravňuje osoby, ale samotné lidi, neboť jejich chování představuje obsah norem.¹²¹

Naproti tomu F. Weyr (1879-1951) pracuje pouze s normativními body přičitatelnosti. Tyto body nemusí vůbec existovat v realitě, mohou to tak být pouhé představy, avšak právo s nimi může spojit právní subjektivitu a také povinnosti. Za subjekt pak Weyr považuje toho, „kdo je povinen uskutečnit normu, tj. obsah toho, co býti má“.¹²² Pojem osoby je pro něj čistě normativní, a to z důvodu, že v realitě se nesetkáme s fyzickou osobou, ani osobou právnickou.

F. Slezák (1888-1949) se zabýval pojmem právního subjektu a jeho vlastnostmi, kterými se odlišuje od jiných právních subjektů. Pojem „bod přičitatelnosti“ shledal příliš širokým, neboť za něj můžeme považovat takřka cokoli. Proto přišel s pojmem „normotvorné jednotky“, kterou definuje z dynamického a statického hlediska.¹²³ Dynamické hledisko představuje proměňující se právní řád, kdy generální normy obsahují sice abstraktní pojmy, ale nadávají jiný subjekt k tomu, aby je konkretizoval, tj. tvořil „konkretizační normotvorbu“. Subjektem této normotvorby je pak osoba, buď jako člověk (tj. fyzická osoba) nebo jako něco jiného (tj. právnická osoba). Těmto subjektům se ovšem musí přičítat skutečná jednání. U člověka se přičítají jemu, resp. jeho fyzické osobě. U právnických osob a těch, kteří reálně jednat nemohou (nesvéprávní) je potřeba, aby právní řád přičitatelnost stanovil delegační normou (konstruoval orgány, které se skládají z lidí a jednání těchto lidí se přičítá právnické osobě).¹²⁴ Pokud dle Slezáka o

¹²⁰ Tamtéž, s. 96.

¹²¹ Tamtéž, s. 97.

¹²² Tamtéž, s. 98.

¹²³ Tamtéž, s. 99.

¹²⁴ Tamtéž, s. 101.

fyzických a právnických osobách uvažujeme jako o normotvorných jednotkách, měli bychom nalézt jediný rozdíl v druhu subjektu, kterému je jednání přičítáno. Sám si je ale vědom toho, že se právnické osoby od fyzických osob liší i v jiných aspektech, například uvádí nutnost orgánů právnické osoby nebo nemožnost výkonu rodinných či manželských práv.¹²⁵ Statické hledisko pak dle Slezáka spočívá v přístupu, zda je povinnost, kterou právní norma stanovuje, platná a vynutitelná.¹²⁶

V druhé polovině 20. století vznikly další teorie, které stavěly na klasických teoriích a snažily se o jejich hlubší rozpracování, případně vycházely z kombinovaných teorií, tedy z vůle a zájmu osoby. Autorů, kteří se pokoušeli přijít s novým pohledem na právnické osoby, je celá řada.

Jedním z nich je T. Raiser, jehož systémová teorie se zabývala zejména povahou a funkcí právnických osob. Snažil se o definici právnické osoby, která by zohlednila jak platné právo, tak společenský, etický či politický substrát právnické osoby. Dle jeho pojetí jsou právnické osoby sociálními útvary a proto zkoumá jejich charakteristické rysy. Kolektiv, ze kterého se sestává právnická osoba, „právo nevytváří, ale vždy jen následně rozeznává, a proto na jejich existenci a dynamiku reaguje“¹²⁷. Raiser tak považuje za stavební prvek lidský kolektiv, který ale má danou vnitřní strukturu tak, jak vyžaduje objektivní právo. Pro právnické osoby je také rozhodné, že jim právní řád přiznává právní způsobilost, a to zásadně ve stejném rozsahu, jako osobám fyzickým. Jedině tak je dle Raisera možné, aby se právnické osoby plnohodnotně podílely na právním životě. Dochází tak k definici právnické osoby, kterou chápe jako „v sociálním životě samostatně vystupující a k jednání způsobilé spolky a organizace, které platné právo uznává stejně jako fyzické osoby a přiznává jim principiálně neomezenou právní způsobilost“.¹²⁸

Dalšími autory jsou F. Rittner a G. Teubner. Rittner se zabývá jak samotným pojmem právnické osoby, tak vztahem, který mezi sebou mají právnická osoba a

¹²⁵ Tamtéž, s. 105.

¹²⁶ Tamtéž, s. 102.

¹²⁷ Tamtéž, s. 124.

¹²⁸ Tamtéž, s. 125.

fyzické osoby ji tvořící. A Teubner, který navazuje na teorii organickou a obohacuje je ji o poznatky ze sociologie.

3.8. Uplatnění teorií právnických osob v českém právu

V českém právu po rekodifikaci soukromého práva nastala situace, na které je názorně ukázána změna v koncepci právnických osob. Tuto změnu můžeme posoudit také z pohledu teorie právnických osob. Neboť otázka o jakou teorii se právní řád opírá, souvisí s tím, jak je konstruováno právní jednání právnické osoby, ale dále také s odpovědností právnických osob. „Teoretická koncepce právnické osoby úzce souvisí s tím, zda je konstruována tak, že má nebo nemá vlastní vůli. Pokud právnická osoba vlastní vůli nemá, pak se za její vůli považuje vůle jejích zástupců, a mluvíme o tzv. teorii fikce. Naopak, pokud nahlížíme na právnickou osobu jako na „duchovní organismus“, potom ji přiznáváme i vlastní samostatnou vůli, která je odlišná od lidí, kteří právnickou osobu tvoří, a mluvíme o teorii identifikační, resp. o teorii organické.“¹²⁹

V úpravě účinné do roku 2013 byly právnické osoby nadány jak právní subjektivitou, tak svéprávností. To vyplývá z § 18 odst. 1 a § 19a odst. 1 obč. zák. 1964. Dále i obchodní zákoník rozlišoval přímé jednání právnické osoby a jednání zástupce právnické osoby (srov. § 13 odst. 1 obch. zák.). Jak uvádí Novotná Krtoušová, takovouto dikci zákonů můžeme posoudit jako aplikaci organické teorie v obou zmíněných právních předpisech¹³⁰. Je přitom jen správné, že se zákonodárce držel jedné teorie u obou právních předpisů.

V případě současného občanského zákoníku můžeme čerpat nejen ze zákona, ale také z důvodové zprávy k němu. Tam je jeho autory výslovně řečeno, že je vystavěn „na jusnaturalistickém hledisku. Proto odlišuje nahlížení práva na lidi jako fyzické osoby a na právnické osoby jako subjekty umělé (fiktivní)“.¹³¹ Dále také, že dle občanského zákoníku jsou právnické osoby „umělé lidské útvary, které jsou vytvořeny proto, aby

¹²⁹ Beran, K.: Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce. Trestněprávní revue, 2014, č. 5, s. 107-113.

¹³⁰ Novotná Krtoušová, L.: Následky konfliktu zájmů člena statutárního orgánu právnické osoby jako zástupce a právnické osoby jako zastoupeného. Právní rozhledy, 2016, č. 17, s. 589.

¹³¹ Důvodová zpráva k § 15 až 22 občanského zákoníku.

sloužily zájmům člověka, nikoli proto, aby mu byly ve všem postaveny naroven“.¹³² Z toho dle Novotné Krtoušové vyplývá, že se autoři nově přiklonili k teorii fikce.

Na druhé straně můžeme v občanském zákoníku nalézt i ustanovení, které někteří právníci považují spíše za aplikaci organické teorie. Například Rainer z ustanovení § 167 obč. zák., který se týká odpovědnosti za protiprávní činy, dovozuje, že toto ustanovení mluví ve prospěch organické teorie.¹³³ Odůvodnění nalézá v komparaci s BGB, neboť v případě BGB je obdobné ustanovení považováno za vliv organické teorie. Osobně si nemyslím, že by toto ustanovení svědčilo pro organickou teorii, neboť i dle teorie fikce jsou právnické osoby soukromoprávně odpovědné.¹³⁴ Navíc také nepovažuji za zcela vhodnou argumentaci, která se opírá o komparaci výkladu s BGB. K soukromoprávní odpovědnosti právnických osob v souvislosti s teorií fikce se vyjádřil Beran, který na příkladu odpovědnosti dle § 2920 odst. 2 obč. zák. dovedl, že „způsobilost právnické osoby „právně odpovídat“ není podmíněna způsobilostí k vlastnímu protiprávnímu jednání“.¹³⁵ Tedy to, že současný občanský zákoník je postaven na teorii fikce neznamená, že by nutně musela být vyloučena odpovědnost právnických osob, spíše naopak.

Dalším příkladem ustanovení, ze kterého Zoulík dovozuje, že občanský zákoník nevychází zcela z teorie fikce, je samotný § 20 odst. 1 definující právnickou osobu.¹³⁶ Z něj výslovně plyne, že právnickou osobou je i organizovaný útvar, jehož právní osob-

¹³² Tamtéž.

¹³³ Rainer, F.: *K povaze právnické osoby*. Právní rozhledy, 2014, č. 21, s. 755.

¹³⁴ Beran k tomu dodává, že sám Savigny přiznával právnickým osobám soukromoprávní odpovědnost, neboť právnická osoba, „která je způsobilá se zavazovat, avšak není zároveň povinna svoje závazky plnit, je nutně absurdní.“ (Beran, K.: Způsobilost právnické osoby „právně jednat“ a „právně odpovídat“. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 32.)

¹³⁵ Beran, K.: Způsobilost právnické osoby „právně jednat“ a „právně odpovídat“. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 33.

¹³⁶ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 268-267.

nost zákon uzná. Jak bylo popsáno výše, taková dikce svědčí o organické teorii. Shodně se k tomu vyjadřuje Beran, který uzavírá, že občanský zákoník tak kombinuje teorii fikce s teorií organickou.¹³⁷ A zároveň podotýká, že tato situace v právním řádu není žádoucí, neboť se jedná o dvě protirečící si normy v platném právu. Následkem toho vznikají spory při aplikaci práva.

V českém platném právním řádu rovněž najdeme i zákon, kde vliv organické teorie nelze popřít. Tím je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jehož znění svědčí o příklonu k organické teorii. Můžeme tak spatřit aplikaci dvou teorií, které si v otázce svéprávnosti právnických osob protirečí.¹³⁸

Můžeme tedy uzavřít, že z teoretického hlediska je jasně vidět posun, který znamenalo české právo v pohledu na právnické osoby, zejména na jejich svéprávnost. Za účinnosti obchodního zákoníku a občanského zákoníku z roku 1964, je možno vidět jednotné prosazení organické teorie, neboť právnické osoby byly dle právní úpravy nadány vlastní vůlí a projevovaly ji svými orgány, jejichž jednání bylo posuzováno jako jednání právnické osoby samotné. Nynější občanský zákoník kombinuje teorii fikce s teorií organickou v případě definice právnické osoby. Dále převládá však vliv teorie fikce, neboť právnické osoby musejí být zastoupeny, aby mohly právně jednat. V oblasti trestního práva se setkáváme s organickou teorií, připouštějící trestní odpovědnost právnických osob.

4. Jednání právnické osoby dle platného práva

Občanský zákoník, v souladu s teorií fikce, stanovuje, že jednání právnických osob je vždy činěno prostřednictvím zástupce. Dále občanský zákoník zmiňuje hned několik možných zástupců právnické osoby - členy statutárního orgánu, zaměstnance, prokuristy, vedoucí odštěpných závodů, dále je dokonce možné soudně zřídit i opatrovnictví právnické osoby. Zákon také umožňuje využití smluvního zastoupení, které je pojato

¹³⁷ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 104.

¹³⁸ Beran, K.: Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 5, s. 107-113.

jako substituční, neboť plnou moc může udělit pouze původní zástupce, který je uveden v zákoně.

Platná právní úprava zastoupení a jednání právnických osob přináší mnohá úskalí a specifika vzhledem k povaze právnických osob. Občanský zákoník obsahuje obecnou úpravu jednání právnické osoby v § 161 až § 167. V ustanovení § 161 obč. zák. je stanoveno, že ten, kdo jedná za právnickou osobu má uvést titul, který mu dává toto oprávnění, pokud to nevyplývá z jiných okolností. Druhá věta tohoto ustanovení určuje, jak má formálně vypadat písemné jednání za právnickou osobu - zástupce má k obchodní firmě společnosti připojit svůj podpis, který může doplnit informací o své funkci nebo pracovní pozici.¹³⁹ Tato úprava týkající se formy jednání je takřka shodně převzata z § 66 odst. 7 obch. zák.

Z hlediska právní jistoty je pak důležité ustanovení § 162 obč. zák., které se týká ochrany druhé strany při jednání s právnickou osobou. Pokud právnickou osobu zastupoval člen orgánu dle zápisu ve veřejném rejstříku, nemůže se právnická osoba dovolávat neplatnosti jednání člena orgánu, „ale naopak důsledky musí nést právnická osoba, která si člena orgánu jako zástupce zvolila, s tím, že vůči tomuto členu může popřípadě sankčně nastoupit“.¹⁴⁰

Z úpravy zastoupení právnické osoby plyne mnoho praktických otázek, se kterými se potýkala odborná veřejnost i soudy. V této kapitole budu pozornost soustředit na otázky z nich vybrané. Budu se zabývat tím, jaké povahy je zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu, zda se jedná o zastoupení zákonné, smluvní či zastoupení *sui generis*? Dále se budu věnovat zastoupení právnické osoby prokuristou a tím, zda může prokurista překročit své zástupčí oprávnění. S tím také souvisí otázka, zda může právnickou osobu zastupovat člen statutárního orgánu společně s prokuristou? V závěru kapitoly pak přibližuji zastoupení právnické osoby a podnikatele zaměstnanci, zastoupení osobou pověřenou určitou činností při provozu obchodního závodu,

¹³⁹ Formální náležitosti písemného projevu vůle právnické osoby byly řešeny například v otázce směnek. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 29 Cdo 2207/2014. Pokud zástupce právnické osoby nepřipojí svůj podpis k obchodní firmě právnické osoby dostatečně zřejmě tak, že není pochyb o tom, že jednal za právnickou osobu, použije se ustanovení § 436 odst. 1 obč. zák., které stanovuje, že zástupce tak zavazuje sebe, nikoli právnickou osobu.

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k § 161 až 167 občanského zákoníku.

zastoupení vedoucím odštěpného závodu a také se zabývám jednáním před vznikem právnické osoby.

Než se však dostanu k samotné povaze zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu začnu obecnou charakteristikou statutárního orgánu, která je obsažena v právním řádu.

4.1. Zákonná úprava statutárního orgánu

Statutární orgán je orgánem obligatorním, výkonným a voleným. Jak již bylo řečeno, požadavek vnitřní organizace a existence jednatelského orgánu, je nutným předpokladem k tomu, aby se organizovaný útvar stal dle pozitivního práva právnickou osobou. Statutární orgán tak najdeme u každé právnické osoby.

Členem statutárního orgánu může být jak fyzická osoba, tak osoba právnická. Pro fyzické osoby je dle ustanovení § 152 odst. 2 obč. zák. stanovena podmínka svéprávnosti (s výjimkou uvedenou v § 152 odst. 3 obč. zák). V poměrech práva obchodních korporací jsou navíc dle § 46 odst. 1 a odst. 2 z.o.k. stanoveny podmínky bezúhonnosti dle zákona o živnostenském podnikání, dále nesmí existovat překážka provozování živnosti a nepřekonatelnou překážkou je tzv. diskvalifikační rozhodnutí (vyloučení člena statutárního orgánu soudem na dobu až 3 let. Takto vyloučená osoba ztrácí funkci člena statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích a ani do ní ve stanovené době nemůže být účinně ustavena). Nově je stanovena také podmínka pro právnické osoby. Dle § 46 odst. 3 z.o.k. musí právnická osoba, která je členem voleného orgánu kapitálové společnosti nebo družstva, zmocnit bez zbytečného odkladu jednu určitou fyzickou osobu, aby ji zastupovala a uvést ji v obchodním rejstříku. Bez splnění tohoto požadavku nebude právnická osoba jako člen orgánu do obchodního rejstříku zapsána anebo ji funkce zanikne, pokud ve lhůtě 3 měsíců od vzniku funkce takovou osobu nezmocní a nezapíše do obchodního rejstříku (viz § 46 odst. 6 a 7 z.o.k.). Statutární orgán může mít více než jednoho člena. V ustanovení § 164 odst. 2 obč. zák. je stanoveno, že pokud je členů statutárního orgánu více, tvoří společně kolektivní statutární orgán. Tato úprava má pouze obecnou povahu, neboť u obchodních korporací můžeme nalézt úpravu odchylnou (srov. § 194 odst. 2 z.o.k.). Na rozhodování kolektivního orgánu se použije úprava obsažená v § 156 obč. zák., která zakotvuje pro usnášeníschopnost požadavek

přítomnosti většiny členů. Pro rozhodování je pak nutná většina hlasů zúčastněných členů.

Je to tedy právě člen či členové statutárního orgánu, kdo primárně zastupuje právnickou osobu navenek v právních jednáních ve vztahu ke třetím osobám. Proto je těmto osobám dle občanského zákoníku svěřeno generální zástupčí oprávnění, které plyne z § 164 odst. 1 obč. zák. Statutární orgán, tím, že je orgánem výkonným, má ale jak vnější, tak vnitřní působnost. Vnitřní působnost spočívá zejména v možnosti rozhodovat o každodenním chodu právnické osoby (tzv. day-to-day business).

Působnost statutárního orgánu je dle § 163 obč. zák. charakterizována jako negativní, tj. co není svěřeno zakladatelským právním jednáním, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci do působnosti jiného orgánu právnické osoby, náleží do působnosti statutárního orgánu. Zákon také dovoluje zástupčí oprávnění statutárního orgánu omezit. Tuto speciální úpravu můžeme nalézt v zákoně o obchodních korporacích v případě obchodních korporací. Rozlišujeme omezení vnější a vnitřní. Vnější omezení se týká situací předvídaných zákonem, ke kterým je nutný souhlas dalšího (typicky nejvyššího) orgánu právnické osoby (například schválení či změny smlouvy o výkonu funkce podle § 59 odst. 2 z.o.k.). Při nedodržení tohoto postupu je takové jednání relativně neplatné, s tím, že zákon stanovuje šestiměsíční subjektivní lhůtu a desetiletou objektivní lhůtu (dle § 48 z.o.k.). Vnitřní omezení je upraveno v § 47 z.o.k. Spočívá v omezení zástupčího oprávnění na základě společenské smlouvy či rozhodnutí orgánu obchodní korporace a míří pouze dovnitř společnosti. Vůči třetím osobám není platné, ani pokud je zveřejněno, a společnost proto vždy zavazuje (například pokud je stanoveno ve společenské smlouvě, že smlouvy s plněním vyšším než 100 000 Kč podléhají schválení valné hromady. Pokud by smlouvu jednatel uzavřel bez souhlasu valné hromady, je i přesto taková smlouva pro společnost závazná. Vyplynají z toho pouze důsledky pro jednatele, vůči kterému může společnost například požadovat náhradu škody nebo smluvní pokutu, pokud je stanovena ve smlouvě o výkonu funkce).

U statutárního orgánu je nutné rozlišovat úpravu způsobu zastupování společnosti od omezení zástupčího oprávnění. Způsob zastupování společnosti nám určuje (v případě kolektivního orgánu), jak členové statutárního orgánu zastupují společnost navenek. Právnická osoba může uplatnit například tzv. pravidlo čtyř očí, které znamená, že je nutné, aby vždy jednali dva členové statutárního orgánu. Způsob zastupování spo-

lečnosti je údajem zapisujícím se do veřejného rejstříku a vůči třetím osobám je účinné. Naproti tomu omezení zástupčího oprávnění spočívá v omezení statutárního orgánu jiným orgánem právnické osoby (například dozorčí radou).

V ustanovení § 164 odst. 2 *in fine* obč. zák. můžeme také shledat, že je možné, aby člen statutárního orgánu vystupoval jako smluvní zástupce. Občanský zákoník ovšem nestanovuje bližší podmínky, kromě požadavku určitosti právního jednání, ke kterému má být plná moc udělena. Z toho plyne několik otázek, například jak musí být plná moc koncipována, aby vyhověla tomuto požadavku, nebo kdo ji uděluje - právnická osoba nebo člen statutárního orgánu? Odpovědi na tyto otázky shrnuji dále v této kapitole.

4.1.1. Pojetí jednání člena statutárního orgánu právnické osoby dle platného práva

S účinností nové právní úpravy po roce 2014 se v českém právu objevila nejasnost v pojetí zastoupení právnické osoby statutárním orgánem. Nynější občanský zákoník se inspiroval v předválečné úpravě, kdy stanovuje, že právnické osoby musí být vždy zastoupeny (viz § 151 odst. 1 obč. zák.) a člena statutárního orgánu označil za zástupce právnické osoby (srov. § 164 odst. 1 obč. zák.). Dále ovšem nestanovil o jaký typ zastoupení se jedná a která ustanovení o zastoupení se k němu vztahují. Občanský zákoník po obecné úpravě zastoupení (§ 436 až § 440) rozlišuje zastoupení smluvní (§ 441 až § 449) a zákonné (§ 457 až § 464). Otázka spočívá v tom, jaká ustanovení o zastoupení se na statutární orgán aplikují? Jedná se o zastoupení zákonné, smluvní či o zastoupení *sui generis*? Pod která ustanovení zařadit zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu se stalo předmětem diskuze v odborných kruzích.

Otázka zastoupení právnické osoby statutárním orgánem je důležitá nejen z pohledu právní teorie, ale také z pohledu právní praxe. Tím, že zákonodárce nespécifikoval o jaký typ zastoupení se jedná, vyvstaly praktické problémy jako například, zda statutární orgán může udělit plnou moc k jednání za právnickou osobu nebo zda se možnost ratihabice (uvedená v § 440 odst. 1 obč. zák.) vztahuje také na právnické osoby. Toto posouzení je také významné u právních dopadů při překročení nebo zneužití zástupčího oprávnění.

V odborné literatuře můžeme nalézt tři názory na tuto problematiku, které považují zastoupení právnických osob za zákonné, *sui generis* nebo zastoupení smluvní. Z toho převažující jsou první dva zmíněné. Odpověď na otázku aplikace relevantních ustanovení týkajících se zastoupení se v případě právnických osob stává ještě komplikovanější, neboť existují situace, kdy právní jednání člena statutárního orgánu posuzujeme jednoznačně jako jednání zákonného nebo smluvního zástupce.

4.1.1.1. Koncepce statutárního orgánu jako zákonného zástupce

Názor, že členové statutárních orgánů právnických osob jednají jako zákonní zástupci převládá v aktuální učebnicové a odborné literatuře. Zoulík uvádí: „Za právnickou osobu jednají jako zákonní zástupci především její statutární orgány, popř. jejich členové. Mají všeobecnou působnost za předpokladu, že zakladatelským právním aktem není výslovně omezena a její část svěřena jinému orgánu. To znamená, že statutární orgány jsou zásadně oprávněny ke všem jednáním právnické osoby. Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech (§ 164)“.¹⁴¹

I Pelikánová v učebnici obchodního práva řadí zastoupení právnických osob jejich orgány k zastoupení zákonnému, i když podotýká, že taková konstrukce má své logické vady.¹⁴² Ty tkví zejména v tom, že právnickou osobu zastupují členové statutárních orgánů právnické osoby. Dle Pelikánové je problematická již tato formulace, neboť takovým výkladem by zákon pojil rozhodovací činnost pouze se členy a ne s orgány právnické osoby. Další vadu spatřuje v tom, že při zastoupení statutárním orgánem splývá subjekt zástupce a zastoupeného, přičemž navíc orgán právnické osoby není považován za právní subjekt. V takovém případě se snažíme nahradit způsobilost orgánu právnické osoby způsobilostí jeho člena. Tím pádem by ale jednal člen statutárního or-

¹⁴¹ Zoulík, F.: Právnické osoby. In: Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 282.

¹⁴² Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 42-43.

gánu jako fyzická osoba sám za sebe, ne jako orgán právnické osoby, načež pro takové jednání by neměl právní titul.

Dále Novotná Krtoušová také vyvozuje, že se jedná o zákonné zastoupení a argumentuje tím, „že klíčový rozdíl mezi smluvním zástupcem a zákonným zástupcem tkví v tom, že svéprávný zastoupený má možnost volby, zda bude nebo nebude mít smluvního zástupce. Naopak nesvéprávný zastoupený zákonného zástupce mít musí, protože nemá-li jej, není schopen právně relevantně tvořit vůli a projevovat ji navenek, tedy autonomie na straně zastoupeného, zda si zákonného zástupce vůbec zvolit, dána není“.¹⁴³ Dalším určujícím znakem, že se jedná o zákonné zastoupení je dle Novotné Krtoušové to, že „limity vztahu mezi právnickou osobou a statutárním orgánem jsou dány zákonem, zákonem je dána i možnost smluvní úpravy tohoto vztahu a rovněž i možnosti vymáhání odpovědnosti při porušení tohoto vztahu.“¹⁴⁴

4.1.1.2. Koncepce statutárního orgánu jako smluvního zástupce

V komentáři k občanskému zákoníku můžeme také shledat názor, který předložil Svoboda a to, že zastoupení právnických osob „je specifickou formou přímého zastoupení na pomezí mezi zákonným a smluvním zastoupením“.¹⁴⁵ Je tomu tak z důvodu, že statutární orgán a jeho jednání upravuje zákon, zároveň je však také nezbytný zakládající dokument právnické osoby nebo rozhodnutí valné hromady. Na takové zastoupení by se pak měla vztahovat ustanovení jak o smluvním, tak o zákonném zastoupení.

¹⁴³ Novotná Krtoušová, L.: Následky konfliktu zájmů člena statutárního orgánu právnické osoby jako zástupce a právnické osoby jako zastoupeného. *Právní rozhledy*, 2016, č. 17, s. 591.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Svoboda, K., In: Švestka, J., Dvořák, J. Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1037.

Naopak Pokorná se kloní k názoru, že zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu je zastoupením smluvním.¹⁴⁶ Ovšem blíže toto stanovisko neodůvodňuje.

Osobně si myslím, že hlavní rozdíl mezi smluvním a zákonným zastoupením nespočívá v možnosti volby zastoupeného nebo v povinnosti zastoupení uzavřít. Rozdíl spatřuji v tom, že pouze svéprávná osoba může mít smluvního zástupce. Nesvéprávná osoba je pro účely právního jednání plně odkázaná na zástupce zákonného. Logicky by pak ani nebyla schopna bez zákonného zástupce dohodu o zastoupení právně relevantně uzavřít. Z toho usuzuji, že zastoupení členem statutárního orgánu nemůže být vnímáno jako smluvní.

4.1.1.3. Koncepce statutárního orgánu jako zástupce *sui generis*

Naopak v judikatuře se prosadil názor, že zastoupení právnické osoby statutárním orgánem je zastoupením *sui generis* neboli zastoupením svého druhu. Vrchní soud v Praze došel ve svém usnesení k názoru, že „právní úprava účinná od 1. 1. 2014, jak je patrné z citovaného § 164 odst. 1, 2 o. z., stojí nově na tom, že člen statutárního orgánu jedná jako zástupce právnické osoby *sui generis* (nejedná se o zastoupení zákonné ani o zastoupení smluvní). Tento koncepční posun ale neznamená, že by jednání člena statutárního orgánu bylo na roveň postavené a libovolně kombinovatelné s jednáním smluvních či zákonných zástupců právnické osoby. Zákon nadále počítá při úpravě jednání za právnickou osobu výhradně se členem (členy) statutárního orgánu“.¹⁴⁷

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v této otázce zůstala stejná, jak je vidět v dále citovaném rozsudku z roku 2019, kdy Nejvyšší soud opět dospěl k následujícímu názoru: „jakkoliv je vztah mezi členem statutárního orgánu a právnickou osobou, o jejíž orgán jde, vztahem smluvním (vzniká na základě souhlasného projevu vůle právnické osoby a dotčeného člena), rozsah zástupčího oprávnění je primárně upraven zákonem a v jeho mezích zakladatelským právním jednáním (srov. důvody R 10/2019).

¹⁴⁶ Pokorná, J., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1089.

¹⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. srpna 2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014, č. 42/2016 Sb. NS.

Člena statutárního orgánu nelze považovat za zmocněnce právnické osoby (jednajícího na základě plné moci), ale ani za typického zákonného zástupce či dokonce opatrovníka právnické osoby. S ohledem na specifika postavení člena statutárního orgánu se Nejvyšší soud kloní k závěru, že nejde ani o zástupce smluvního, ani o zástupce zákonného. Zastoupení členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (§ 441 až 456 o. z.), ani úprava zastoupení zákonného (§ 457 až 488 o. z.)¹⁴⁸

Obdobným způsobem vidí tuto problematiku i Hendrychová v učebnici občanského práva, kde shrnuje v kapitole o zastoupení, že „stanoví-li v takovém případě nedostatečné způsobilosti (nebo schopnosti) právně jednat sám zákon (občanský zákoník), že jedna osoba jedná za druhou osobu, mluvíme zpravidla, i když ne zcela přesně, o zastoupení na základě zákona, resp. o zákonném zastoupení. Nepřesnost těchto označení spočívá v tom, že ke vzniku zastoupení tu zpravidla jen zákon nestačí, tj. že právním důvodem tohoto zastoupení není jen zákon. O takové zastoupení jde v případě: ba) Nezletilého - zákonnými zástupci nezletilého jsou jeho rodiče, popř. poručník; jiné osoby, tj. opatrovník a pěstoun, za dítě jednají (podle zákona nebo rozhodnutí soudu), ale nejsou to jeho zákonní zástupci. bb) Právnické osoby - v důsledku své povahy (srov. hlavu sedmou § 3) není právnická osoba schopna sama právně jednat a jednají za ni její zástupci, a to jak zástupci na základě soukromoprávního jednání, kterým byla právnická osoba založena, tak zástupci na základě rozhodnutí soudu, nebo zástupci na základě zákona. Také právnická osoba může uzavřít smlouvu o zastoupení“.¹⁴⁹

V doktríně se tomuto tématu věnoval zejména Čech, který zastává názor, že zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu je tak specifické, že ho nejlépe vystihuje zastoupení *sui generis*, a nehraje přitom roli, že právnická osoba musí svůj statutární orgán určit povinně.¹⁵⁰ Dále i Dědič dospěl k závěru, že zastoupení členem statutárního orgánu je specifickým druhem zastoupení na základě zákona a měla by se

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

¹⁴⁹ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 318-319.

¹⁵⁰ Čech, P.: Jednání člena statutárního orgánu právnické osoby jako zastoupení *sui generis*. In: Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 58.

na něj vztahovat pouze ta ustanovení občanského zákoníku týkající se obecné úpravy zastoupení a dále ustanovení § 164 a § 165 obč. zák., týkající se jednání člena statutárního orgánu za právnickou osobu.¹⁵¹ V neposlední řadě také v komentáři nalezneme názor Lasáka, že „člen statutárního orgánu právnické osoby vystupuje jako její zástupce sui generis (nejedná se ani o smluvní ani zákonné zastoupení)“.¹⁵²

Na toto zastoupení by se pak měla aplikovat pouze všeobecná ustanovení o zastoupení a to i při možném překročení zástupčího oprávnění. Nejvyšší soud ve svém rozsudku dovedl, že na překročení zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu nelze aplikovat ustanovení § 446 obč. zák., právě z důvodu, že člen statutárního orgánu není zástupcem smluvním.¹⁵³ Na dodatečné schválení právního jednání se tedy aplikuje ustanovení § 440 obč. zák. Dále Nejvyšší soud dospěl také k závěru, že na zastoupení členem statutárního orgánu nelze aplikovat ani § 431 obč. zák., neboť tato norma se vztahuje k osobám uvedeným v ustanovení § 430 obč. zák.

Názor, že zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu je zastoupením *sui generis* má však také svou stinnou stránku. Ta spočívá v tom, že zákon s termínem zastoupení *sui generis* nepracuje a neupravuje jej. Jedná se tedy o formu zastoupení určenou judikaturou. Z pohledu požadavku právní jistoty tak není zákonná opora pro to, jaká ustanovení se pro zastoupení právnických osob použijí. To má za následek, že soudům je při rozhodování ponecháno na vlastní úvaze, jaká ustanovení budou považovat za vhodné.¹⁵⁴

Jak je vidět z dosavadní judikatury, otázka o jaký druh zastoupení se jedná, je nejspíše zodpovězena. Ačkoli judikatura není formálním pramenem českého práva, v případě sporů budou soudy pravděpodobně v obdobných věcech rozhodovat stejně, s ohledem na to, že výše uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze bylo zahrnuto do Sbírkky soudních rozhodnutí a stanovisek. Osobně myslím, že pokud bychom vnímali

¹⁵¹ Dědič, J.: *Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník*. Právní rozhledy, 2014, č. 15-16, s. 524.

¹⁵² Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654): komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 840.

¹⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

¹⁵⁴ Beran, K., In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 76.

zastoupení členem statutárního orgánu jako zastoupení zákonné, stavěli bychom právnické osoby na roveň s nesvéprávnými dětmi nebo duševně nemocnými lidmi. Ty, na rozdíl od právnických osob, si ale nemohou vybrat svého zákonného zástupce. U právnických osob je také navíc dána možnost více ovlivnit a upravit jak bude statutární orgán rozhodovat (například vnitřní omezení dle § 47 z.o.k.).¹⁵⁵ Stejně tak jsem toho názoru, že by se ustanovení o smluvním a zákonném zastoupení neměla použít na zastoupení členem statutárního orgánu (například pokud bychom aplikovali ustanovení o zákonném zastoupení, znamenalo by to, že dle § 461 odst. 1 obč. zák. by statutární orgán potřeboval svolení soudu, aby mohl nakládat se jměním právnické osoby mimo běžnou správu, a takový důsledek nebyl pravděpodobně zamýšlen).

4.1.1.3.1. Výjimka, kdy jednání člena statutárního orgánu posuzujeme jako jednání zákonného zástupce

Můžeme se však také setkat se situacemi, kdy jednání člena statutárního orgánu posoudíme jako jednání zákonného zástupce. Občanský zákoník umožňuje totiž specifický typ zmocnění, když dává podnikateli (a jak plyne z § 421 odst. 1 obč. zák. tedy i právnické osobě) možnost zastoupení při provozu obchodního závodu (§ 430 odst. 1 obč. zák.). Takto pověřená osoba má dle posledně zmíněného ustanovení občanského zákoníku oprávnění zastupovat „podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází“ .

V předešlé právní úpravě, která toto zmocnění obsahovala v § 15 odst. 1 obch. zák. jako obchodní plnou moc, rozhodl Nejvyšší soud tak, že souběh výkonu funkce člena statutárního orgánu a takto pověřené osoby vyloučil.¹⁵⁶ Dnešní právní úprava však nevyklučuje možnost, aby člen statutárního orgánu a společnost uzavřeli pracovní smlouvu na výkon činnosti, která je nad rámec výkonu funkce člena statutárního orgánu (viz § 61 odst. 3 z. o. k.). Tím se člen statutárního orgánu dostane do pozice zaměstnance a může pak v souladu s § 430 odst. 1 obč. zák. zastupovat podnikatele (právníkou

¹⁵⁵ Čech, P.: *Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu*. Právní rozhledy, 2016, č. 23-24, s. 835.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006, č. 76/2009 Sb. NS. Nejvyšší soud došel ke stejným závěrům také v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2008/2007 nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3540/2008.

osobu) jako zákonný zástupce, s tím, že pověření plyne z pracovní smlouvy a jeho rozsah je omezen svou obvyklostí. Pro takový vztah se také použije zákoník práce, což má za následek například to, že pokud by způsobil škodu v rámci činností plynoucích z pracovní smlouvy, budou se na něj vztahovat ustanovení o náhradě škody způsobené zaměstnancem a bude vyloučena náhrada škody dle § 159 odst. 3 obč. zák.

Čech k tomuto přikládá běžné příklady z praxe, kdy člen statutárního orgánu vykonává i takové činnosti, které jsou mimo působnost statutárního orgánu a ohledně kterých lze uzavřít pracovní smlouvu (např. pozice programátora nebo řidiče).¹⁵⁷ Toto pověření ale nemusí být založeno pouze pracovní smlouvou, lze tak např. svolit k užívání služebního auta jednatelem společnosti s ručením omezeným, který je společenskou smlouvou vždy omezen pravidlem čtyř očí, ale díky ustanovení § 430 odst. 1 obč. zák. může např. koupit benzín do auta, aniž by musel mít souhlas druhého jednatele nebo uzavřenou pracovní smlouvu týkající se pozice řidiče.¹⁵⁸ Již toto svolení můžeme považovat za pověření určitou činností v souladu s § 430 odst. 1 obč. zák.

4.1.1.3.2. Výjimka, kdy jednání člena statutárního orgánu posuzujeme jako jednání smluvního zástupce

Člen statutárního orgánu se také může dostat do situace, kdy bude vystupovat čistě jako smluvní zástupce společnosti. Stane se tak udělením plné moci v případě, že mají společnost zastupovat nejméně dva členové statutárního orgánu společně. To ovšem znamená, že nebude dodrženo pravidlo čtyř či více očí.

Judikatura tuto možnost na základě právní úpravy účinné do konce roku 2013 spíše zavrhovala, a připouštěla ji pouze v případě, že by člen statutárního orgánu nemohl vykonávat svou funkci z důvodu dočasné překážky (například nemoci). Nejvyšší soud argumentoval tak, jak bylo výše zmíněno, že „by se připuštěním možnosti zmocnění zcela setřel význam úpravy jednání pomocí současného jednání dvou jednatelů. Tento způsob jednání volí obchodní společnosti právě proto, aby zamezily rizikům vy-

¹⁵⁷ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016, s. 47.

¹⁵⁸ Tamtéž.

plyvající z podpůrné zákonné úpravy, podle níž je oprávněn jednat ve všech věcech společnosti každý z jednatelů samostatně (§ 133 odst. 1 obch. zák.)¹⁵⁹

Právní úprava účinná od roku 2014 s takovou možností počítá, když ji výslovně zmiňuje v § 164 odst. 2 *in fine* obč. zák. K tomu, aby byl člen statutárního orgánu zmocněn dle zákonné úpravy, je nutné, aby plnou moc udělovala právnická osoba i s dodržáním pravidla čtyř či více očí. Na straně jedné bude právnická osoba zastoupená členy statutárního orgánu dle zápisu ve veřejném rejstříku, jako zmocnitel, a na straně druhé bude zmocněnec (tedy zmocněný člen statutárního orgánu bude vystupovat na obou stranách, jednou jako člen statutárního orgánu, podruhé jako zmocněnec). Pak bude zastupovat právnickou osobu jako smluvní zástupce, ne jako člen statutárního orgánu.

V komentáři k občanskému zákoníku lze nalézt i názor, že zmocnitelem v takovém případě je člen statutárního orgánu, který se chce nechat zastoupit.¹⁶⁰ Čech k tomu dodává, že tento názor „je ve zjevném rozporu se zněním zákona (zřejmě jde o záměnu se situací předpokládanou v § 159 odst. 2 obč. zák.)“.¹⁶¹ V takovém případě by nebylo dodrženo pravidlo čtyř či více očí, které je v situaci, že plnou moc uděluje právnická osoba, dodrženo. Stejně tak se členové statutárního orgánu nezbaví své odpovědnosti, neboť budou odpovídat za udělení plné moci.

Zákon také stanoví, že je nutné, aby zmocněnec byl zmocněn k určitému právnímu jednání. Abychom pochopili, co je tím myšleno, je dobré připomenout typy plných mocí, se kterými se můžeme setkat. Rozlišujeme plnou moc všeobecnou (generální) - ta dává oprávnění k právnímu jednání obecně, dále plnou moc zvláštní (speciální) - ta dává oprávnění k určitému jednotlivému právnímu jednání nebo určitému druhu právního jednání a plnou moc individuální - ta dává oprávnění k přesně vymezenému právnímu jednání. Dále pak všechny tyto typy mohou být vyjádřeny jako neomezené (zmocněnec pak jedná podle svého nejlepšího vědomí a svědomí), anebo jako omezené

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2007, sp. zn. 32 Cdo 118/2007.

¹⁶⁰ viz Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 542.

¹⁶¹ Čech, P.: Jednání člena statutárního orgánu právnické osoby jako zastoupení *sui generis*. Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 59.

(zmocněnec má dané jasné instrukce, jak má právně jednat).¹⁶²

Po-

žadavkům stanoveným v § 164 odst. 2 obč. zák. nevyhovuje plná moc generální, která je tímto ustanovením přímo vyloučena.¹⁶³ K tomu zda vyhoví plná moc speciální anebo individuální, najdeme dva odlišné názory.

Lasák v komentáři uvádí, že „není podle mého názoru důvod domnívat se, že uvedené zmocnění může člena kolektivního statutárního orgánu opravňovat jen k jednomu, individuálně určenému právnímu jednání (např. k uzavření konkrétní smlouvy s konkrétní protistranou). Soudím, že požadavku určitého právního jednání nebrání ani takový postup, při kterém bude konkrétní člen kolektivního statutárního orgánu zmocněn např. k tomu, aby za právnickou osobu právně jednal ve všech věcech, které plynou z určité smlouvy (např. smlouvy o dílo, resp. výstavbě určitého technologického celku)“.¹⁶⁴ Naproti tomu Čech a Šuk zastávají názor, že v tomto případě lze použít jen plnou moc individuální, jež však může zmocněnce opravňovat k více konkrétně určeným právním jednáním.¹⁶⁵ Jako příklad uvádějí udělení plné moci, která zmocňuje k zastupování společnosti A při jednání valné hromady společnosti B, jejíž je společníkem. Zmocněnec na jednání valné hromady bude typicky hlasovat o jednotlivých bodech pořadu valné hromady tj. bude činit více právních jednání, ale postačí mu k tomu oprávnění na základě jedné plné moci individuální, která se bude týkat tohoto určitého jednání valné hromady jako celku.

Již z minulé právní úpravy bylo dovozeno, že speciální plná moc je i taková, která opravňuje k opakujícím se právním jednáním určitého typu.¹⁶⁶ Smysl § 164 odst. 2 obč. zák. je i takový, aby bylo zabráněno možnému zneužití udělené plné moci, co se týče jejího rozsahu. Soudím tedy, že speciální plná moc takové požadavky nesplňuje,

¹⁶² viz stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, Cjpn 38/98, č. 44/2000 Sb.

¹⁶³ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 158.

¹⁶⁴ Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654): komentář. 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 840.

¹⁶⁵ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016, s. 45.

¹⁶⁶ srov. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II. 2. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 301.

neboť je specifikována moc široce. Pokud by byla udělena například plná moc k uzavírání kupních smluv za právnickou osobu, mohlo by se stát, že by zástupce uzavřel i kupní smlouvu pro právnickou osobu zjevně nevýhodnou. Naopak pokud by byla udělena plná moc konkrétní, k uzavření konkrétní kupní smlouvy, výrazně se sníží riziko přijetí nevýhodné nabídky, a také případně použité pravidlo čtyř či více očí bude v takovém případě dodrženo zřetelněji, protože v plné moci bude popsána konkrétní smlouva. Jedině konkrétní plná moc bude tedy v souladu s § 164 odst. 2 obč. zák. co do určitosti právního jednání.

4.2. Zákonná úprava prokury

Dalším možným způsobem zastoupení podnikatele je zvláštní typ smluvního zastoupení - prokura. Prokura byla obsažena už v obchodním zákoníku (§ 14 obch. zák.), stávající občanský zákoník ji zachoval (§ 450 obč. zák.) a nově upravil i možnost omezené prokury, pouze pro určitou pobočku nebo pro určitý obchodní závod (§ 450 odst. 2 obč. zák.). Jde o plnou moc, která se zapisuje do veřejného rejstříku (§ 25 odst. 1, písmeno i) zák. o veř. rejstřících) společně s uvedením pobočky nebo závodu, ke kterému se vztahuje, a dále pak také s tím, zda je možné na jejím základě zcizit nebo zatížit nemovitou věc. Uděluje ji výlučně podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku a to jediné fyzické osobě, s tím, že zákon výslovně vylučuje možnost udělit prokuru právnické osobě (§ 452 odst. 1 obč. zák.).

Prokurista má široké zástupčí oprávnění v rámci právních jednáních týkajících se provozu obchodního závodu, zastupuje podnikatele i v případech, kdy je vyžadována zvláštní plná moc. Zákon upravuje omezení prokuristy pouze co se týče zcizení nebo zatížení nemovité věci, kdy toto oprávnění musí být výslovně uvedeno.

K rozsahu zástupčího oprávnění se váže také otázka, zda je možné, aby prokurista svoje zástupčí oprávnění překročil. Občanský zákoník neobsahuje žádné ustanovení, které by tuto situaci řešilo. Eichlerová, která se zabývala touto otázkou, došla k závěru, že rozsah oprávnění prokuristy je vymezeno zákonem tak přesně, že o jeho překročení nelze uvažovat.¹⁶⁷ Může však nastat situace, kdy např. prokurista, kterému byla

¹⁶⁷ Eichlerová, K.: *Může prokurista překročit své zástupčí oprávnění?* Obchodní právo, 2014, č. 23, s. 263–274.

udělena prostá prokura, uzavře smlouvu ohledně zcizení nemovitosti. Takové právní jednání není dle Eichlerové překročením zástupčího oprávnění, ale jednáním nezmocněného jednatele. Proto by se na takovou situaci mělo aplikovat ustanovení § 440 odst. 1 obč. zák.

Zvláštností v zákonné úpravě prokury je její další trvání i po smrti podnikatele, pokud toto není upraveno jinak. Anebo její zánik pachtem či převodem obchodního závodu, popřípadě pobočky, ke kterému je udělena. Na zánik prokury se jinak bude vztahovat obecná úprava smluvního zastoupení, v tom rozsahu, v jakém ji lze použít. Tedy odvoláním prokuristou nebo výpovědí zastoupeného podnikatele. Na zánik prokury nebude možné použít pravidlo obsažené v § 448 odst. 1 obč. zák, neboť se nejedná o speciální plnou moc, ale o plnou moc generální. Také zánik prokury je nutné zapsat do obchodního rejstříku, aby byl účinný vůči třetím osobám.

Dle § 58 odst. 1 z.o.k. se i na prokuristu vztahovala do ledna 2021 notifikační povinnost při případném střetu zájmů. Tato povinnost byla ale novelou zrušena s odůvodněním, že prokurista je smluvním zástupcem, nikoli členem orgánu obchodní korporace.¹⁶⁸ Ze stejného důvodu se na prokuristu již také nevztahují ustanovení § 51 až § 53 z.o.k. týkající se pravidel jednání členů orgánů.

4.2.1. Společné jednání člena statutárního orgánu a prokuristy

Jelikož prokurista je také zástupcem právnické osoby, soudy se musely vypořádat s otázkou, zda je možné, aby právnickou osobu zastupoval společně jak statutární orgán, tak prokurista.

Do konce roku 2013 byla tato možnost vyloučena, jak dovodila judikatura. Vrchní soud ve svém usnesení rozhodl, že toto omezení je nepřípustné, neboť hlavní rozdíl mezi statutárním orgánem a prokuristou je ten, že statutární orgán jedná jménem společnosti, zatímco prokurista je zástupcem právnické osoby.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Důvodová zpráva k § 58 z.o.k.

¹⁶⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. února 2000, sp. zn. 7 Cmo 55/99.

S účinností nové právní úpravy se na člena statutárního orgánu nahlíží jako zástupce, a tedy by společné jednání bylo možné. V odborné veřejnosti s názorem, že je možné zastupování společnosti takto kombinovat přišla například Josková, která dovo-
dila, že tento způsob je možný, pokud společnost s ručením omezeným má více jednate-
lů, kteří mohou jednat samostatně i bez prokuristy.¹⁷⁰ Eichlerová soudí, že pokud má
společnost s ručením omezeným jednoho jednatele, který bude omezen spolujednáním
prokuristy, bude se jednat o vnitřní omezení dle § 47 z. o. k., takže nebude mít účinky
vůči třetím osobám.¹⁷¹ Pokud společnost s ručením omezeným bude mít více jednatelů,
kteří mají jednat společně, bude možnost zastoupení jednoho jednatele prokuristou za-
chováním podmínky, kdy může jednatel jednat bez souhlasu druhého jednatele, tedy to
nebude vnitřní omezení podle § 47 z. o. k.

Nejvyšší soud ale uzavřel tuto diskuzi tak, že se ztotožnil s právní větou Vrchní-
ho soudu v Praze, a to že „společné jednání prokuristy a člena statutárního orgánu není
přípustným způsobem zastupování obchodní korporace podle § 164 odst. 2 o. z. a ne-
může být zapsáno jako způsob, jakým členové statutárního orgánu jednají za obchodní
korporaci, do obchodního rejstříku podle § 25 odst. 1 písm. g) z. v. r.“¹⁷² a dále pak
uvedl, že „zastupování právnické osoby navenek je jednou ze základních působností
statutárního orgánu, již zásadně nelze statutárnímu orgánu odebrat (ani ujednáním v
zakladatelském právním jednání). Jak již bylo řečeno, základní pravidlo (samostatné
zástupčí oprávnění každého člena statutárního orgánu) sice může být (zakladatelským
právním jednáním) modifikováno, ale pouze způsobem, který ustanovení § 164 odst. 2
o. z. připouští, tedy nastavením uvnitř tohoto orgánu. Zástupčí oprávnění členů statutar-
ního orgánu nelze vázat na společné jednání dalších osob, které nejsou členy statutar-
ního orgánu. Taková ujednání by porušovala právní úpravu statutárních orgánů a způsobu,
jakým jejich členové zastupují právnickou osobu, spadající do kategorie práva týkající-
ho se postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 o. z.“¹⁷³

¹⁷⁰ Josková, L.: *Je podle NOZ možná kombinace jednání jednatele (člena představenstva) a prokuristy?* Rekodifikace & praxe. 2013, č. 4, s. 9-10.

¹⁷¹ Eichlerová, K.: *Společné jednání jednatele a prokuristy.* Rekodifikace & praxe. 2015, č. 4, s. 22-25.

¹⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. srpna 2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014, č. 42/2016 Sb. NS.

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

4.3. Zákonná úprava jiných způsobů zastoupení právnické osoby a podnikatele

Právnická osoba může být zastoupena také zaměstnancem či jejím členem dle ustanovení § 166 odst. 1 obč. zák., který zní: „právnickou osobu zastupují její zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti. Co je stanoveno o zastoupení právnické osoby zaměstnancem, platí obdobně pro zastoupení právnické osoby jejím členem nebo členem jiného orgánu nezapsaného do veřejného rejstříku“. Zaměstnancem je přitom myšlena jednak osoba dle § 6 zákoníku práce¹⁷⁴, druhá také osoba, která vykonává závislou práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti.¹⁷⁵ Úpravu zastoupení členem právnické osoby případně členem orgánu právnické osoby je možné vztáhnout pouze na členy fakultativních orgánů právnických osob, tj. takové orgány, které se nezapisují do veřejného rejstříku. Vyloučena je aplikace na členy statutárního orgánu a to včetně členů, kteří byli zvoleni, ale nejsou dosud zapsáni ve veřejném rejstříku.¹⁷⁶

Takovéto zastoupení považujeme za zákonné.¹⁷⁷ To znamená, že se budou aplikovat jak všeobecná ustanovení o zastoupení (§ 436 - § 440 obč. zák.), tak ustanovení o zákonném zastoupení (§ 457 - § 462 obč. zák.). Při případném překročení zástupčího oprávnění se bude proto aplikovat § 440 obč. zák., tedy právnickou osobu bude takové jednání zavazovat pouze v případě, že jednání bez zbytečného odkladu schválí.

V situaci, kdy právnická osoba bude zároveň podnikatelem, se uplatní speciální ustanovení § 430 odst. 1 obč. zák., které upravuje jednání osoby pověřené určitou čin-

¹⁷⁴ „Zaměstnancem je fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovně-právním vztahu.“

¹⁷⁵ Lasák, J. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654): komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 853.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 282.

ností při provozu obchodního závodu.¹⁷⁸ Toto zastoupení jsme mohli nalézt již v § 15 obch. zák. Jedná se o zastoupení zákonné, neboť oprávnění vzniká přímo ze zákona.¹⁷⁹ Osoba, která podnikatele zastupuje nemusí být zaměstnancem a nemusí být ani v obdobné pozici, může se jednat např. i o členy či společníky.¹⁸⁰ Stačí, pokud ji podnikatel při provozování závodu určitou činností pověří. Zákon však blíže nespecifikuje jak takové pověření má vypadat. Nejvyšší soud dovodil pouze jedinou limitaci, a to, že se musí „jednat o určitou činnost - což bude jistě zahrnovat jak vymezení druhové tak individuální“.¹⁸¹ V úvahu tak přichází řada variant, jak může podnikatel osobu pověřit. Může to učinit prostřednictvím e-mailu¹⁸², výslovně před zákazníkem¹⁸³ nebo pouze fakticky¹⁸⁴. Nejčastějším způsobem je však vydání vnitřního předpisu podnikatelem.¹⁸⁵ Rozsah zástupčího oprávnění je dán obvyklostí, s ohledem na činnost, ke které byla osoba pověřena. Čech k tomu dodává, že obvyklost je posuzována objektivně.¹⁸⁶ Tedy podstatné je, co je obvyklé obecně (jako příklad uvádí situaci, kdy řidič podnikatele za něj uzavíral také smlouvy. Obvykle však nepředpokládáme, že by řidič měl takové oprávnění. Proto zde také zákonné zmocnění nevzniklo). K jednáním, která nelze považovat za obvyklá, je třeba zvláštního pověření. Pokud dojde k překročení zástupčího oprávnění zástupcem, aplikuje se § 431 obč. zák., který stanovuje, že právní jednání je pro podnikatele závazné, ledaže „věděla-li třetí osoba o překročení nebo musela-li o něm vědět vzhledem k okolnostem případu“.

¹⁷⁸ Lasák, J. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654) : komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 853.

¹⁷⁹ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016, s. 90.

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2005.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² blíže k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 4174/2011.

¹⁸³ blíže k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 23 Cdo 1572/2012.

¹⁸⁴ blíže k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2003, sp. zn. 32 Odo 631/2002.

¹⁸⁵ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 313.

¹⁸⁶ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016, s. 91.

Dalším možným zastoupením právnické osoby, která je zároveň podnikatelem, je jednání vedoucího odštěpného závodu dle § 503 odst. 2 obč. zák. Podmínkou je, aby vedoucí odštěpného závodu byl zapsán do obchodního rejstříku. Zástupčí oprávnění mu vzniká ode dne zápisu, zápis je tedy konstitutivní. Oprávnění je však dáno pouze na záležitosti týkající se odštěpného závodu. Jednání vedoucího odštěpného závodu je zastoupením zákonným a „je nepřenositelné, neboť se vztahuje výlučně k osobě vedoucího organizační složky“.¹⁸⁷

V poměrech zákona o obchodních korporacích je jako zákonné zastoupení koncipováno také zastoupení společníkem v případě společnické žaloby (§ 157 - § 160 z.o.k.) a obdobně zastoupení akcionářem v případě akcionářské žaloby (§ 371 - § 374 z.o.k.). Stejně je tomu u zastoupení členem dozorčí rady (§ 201 z.o.k. a § 447 odst. 4 z.o.k.) nebo svolání valné hromady jinou osobou, než je člen statutárního orgánu (např. § 183 z.o.k.).¹⁸⁸

V občanském zákoníku také nalezneme ustanovení § 430 odst. 2, které chrání třetí osoby v případě, že za právnickou osobu jakožto podnikatele, jednala osoba, která však k takovému právnímu jednání neměla zmocnění. Právnická osoba bude tímto jednáním zavázána, pokud bylo učiněno v provozovně podnikatele a zároveň třetí osoba byla v dobré víře, že jednající osoba je k jednání oprávněna.

Závěrem považuji za vhodné zmínit jednání před vznikem právnické osoby, které je obsaženo v ustanovení § 127 obč. zák. Tato úprava umožňuje jednat jménem právnické osoby ještě dříve, než je právnická osoba zapsána do veřejného rejstříku. Okruh osob, které mohou za budoucí právnickou osobu právně jednat je neomezen, ale zpravidla se bude jednat o budoucí společníky nebo členy statutárního orgánu. Tyto osoby budou ovšem takovým jednáním oprávněny a zavázány samy, případně jednalo-li více osob, budou oprávněny a zavázány společně a nerozdílně. K tomu, aby účinky těchto jednání přešly na právnickou osobu je zapotřebí, aby je do 3 měsíců od svého vzniku ratifikovala. K tomu je oprávněn statutární orgán dle § 163 obč. zák., speciální úpravu však nalezneme v zákoně o obchodních korporacích (např. u společnosti s ruče-

¹⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006.

¹⁸⁸ Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016, s. 88.

ním omezeným náleží toto oprávnění valné hromadě dle § 190 odst. 2 písm. l z.o.k.).¹⁸⁹ Pokud dojde k ratihabici, účinky těchto jednání se na právnickou osobu budou vztahovat ex tunc.¹⁹⁰ Právnická osoba je pak povinna oznámit zúčastněným osobám, že tato jednání schválila.

5. Závěr

Právní subjektivita, tj. způsobilost k právům a povinnostem, vyjadřuje možnost osoby práva a povinnosti mít. Je také nezbytným předpokladem, k tomu, aby osoby v právu mohly nakládat s určitými právy a povinnostmi. Také je důvodem, proč je osoba svobodná, neboť díky právní subjektivitě a dovořením, které právní řád obsahuje, se může osoba rozhodnout, jaká práva a povinnosti bude nabývat. Člověku jeho právní subjektivitu zaručuje jeho lidství, ačkoli tomu tak nebylo vždy. Právnické osoby, jako subjekty od člověka odlišné, právní subjektivitu získají při vzniku, resp. zápisu do veřejného rejstříku, případně dnem účinnosti zákona nebo v něm stanoveným datem, pokud je zřizuje zákon. Ze své podstaty mají vymezený rozsah své právní subjektivity (např. nemohou sepsat závěť nebo uzavřít manželství).

K tomu, aby osoba mohla s právy a povinnostmi disponovat, je ale také nutné, aby jí právo přiznávalo svéprávnost, tj. způsobilost právně jednat. Právní jednání je v praxi nejčastějším způsobem, jak osoby práva a povinnosti nabývají. Od „prostého“ chování se odlišuje zaprvé tím, že je vědomé. Je řízeno rozumem a vůlí osoby, k tomu, aby dosáhla kýženého cíle. Zadruhé se od „prostého“ jednání odlišuje tím, že je určeno pouze osobám v právním smyslu. Vysvětlení, jak mohou právně jednat i takové osoby, které reálně rozum a vůlí nemají (např. nesvéprávní, právnické osoby), spočívá přiřítelnosti. Díky ní se rozum a vůle jedné osoby, může ve světě práva přiřítat jiné osobě nebo dokonce i více osobám. V právu proto máme instituty zastoupení a opatrovnictví.

Svéprávnost je způsobilost právně jednat, resp. způsobilost k vlastnímu právnímu jednání. Je upravena v ustanovení § 15 odst. 2 obč. zák. U fyzických osob je dosa-

¹⁸⁹ Lasák, J. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654): komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 677 - 683.

¹⁹⁰ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 108.

žení svéprávnosti vázáno na věk, právě kvůli požadavku rozumu a vůle. Ohledně svéprávnosti právnických osob nenalezneme v platném právním řádu žádné ustanovení. Protože právnické osoby neexistují v reálném světě tak, jako lidé, musíme se ptát, zda můžeme nalézt rozum a vůli právnické osoby? K tomu musíme vycházet z platného práva, neboť jedině to nám určí, co je a není právním jednáním právnické osoby. Ke svéprávnosti právnických osob můžeme nalézt několik odlišných názorů. Závěr, ke kterému se osobně kloním, je takový, že právnické osoby nemohou být nikdy stejně svéprávné jako člověk. Ustanovení občanského zákoníku, která se týkají nesvéprávných, by se však na právnické osoby neměla použít, neboť to, jak je občanský zákoník koncipován, vypovídá o tom, že tato ustanovení by se měla aplikovat pouze na osoby fyzické.

Samotný výraz právnické osoby vznikl na přelomu 18. a 19. století. Poté mu F. C. Savigny dal takový význam, jaký známe dnes. V české právní úpravě můžeme nalézt definici právnické osoby přímo v zákoně v ustanovení § 20 odst. 1 obč. zák. K tomu, abychom určitou entitu mohli nazývat právnickou osobou, je třeba, aby byly naplněny určité znaky. Jde zaprvé o identifikovatelnost, tedy schopnost odlišení se od jiných osob (to se děje prostřednictvím znaků jako je např. identifikační číslo). Zadruhé jde o existenci „jednatelské organizace“, resp. „jednatelského ústrojí“. Zatřetí musí tato entita být schopna nést odpovědnost za své jednání.

Co se týče teorií právnických osob, klasické teorie právnických osob „se pokoušejí nalézt konkrétní vlastnost „osoby“, se kterou právní řád může spojit její právní osobnost“.¹⁹¹ Podle toho jaká vlastnost je pro osobu stěžejní rozlišujeme dva hlavní směry, a to (i) teorie volní a (ii) teorie zájmové. Volní teorie považují za klíčovou vlastnost vůli, zájmové teorie jsou postavené na myšlence sledování určitého zájmu. Z kombinace těchto teorií poté vzešly kombinované teorie a dále moderní teorie.

V našem právním řádu se uplatnily teorie organická a teorie fikce. Dle organické teorie mají i jiné entity odlišné od člověka vlastní vůli, kterou jsou schopny projevat, to znamená, že jsou svéprávné. Dle teorie fikce jsou právnické osoby umělými subjekty, bez vůle, a proto musejí být vždy zastoupeny. Jednání jejich zástupců je pak přičítáno samotným právnickým osobám. V předešlé právní úpravě účinné do konce roku 2013 je

¹⁹¹ Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012, s. 167.

vidět uplatnění organické teorie, neboť právnické osoby jsou koncipované jako svéprávné, jednající přímo statutárním orgánem. Naopak dnešní právní úprava kombinuje přístup jak organické teorie, tak teorii fikce. To vyplývá již se samotné definice právnické osoby v § 20 odst. 1 obč. zák. Dále i v trestním právu se můžeme setkat s vlivem organické teorie.

Domnívám se, že význam teorií právnických osob spočívá zejména v tom, že usnadňují udržet jednotu v právní úpravě právnických osob. Tím, že se zákonodárce rozhodne následovat jednu teorii, která se promítne do více právních předpisů týkajících se právnických osob, minimalizuje tím možnost, že si normy budou svou dikcí odporovat a jejich výklad se tím usnadní, protože budou mj. zřejmější ideová východiska zákonodárce, čímž bude přiblížen i jejich smysl. Tím bude dosaženo také vyšší míry právní jistoty. A k právní jistotě by mělo právo primárně směřovat, neboť samotné právo nabývá smysluplnosti v případě, že vnáší do společenských vztahů řád.

Samotné jednání právnických osob upravuje občanský zákoník v § 161 až § 167. Za právnickou osobu musí vždy jednat její zástupce a zákon zmiňuje poměrně širokou škálu osob, které takovými zástupci jsou. Předně za právnickou osobu jedná člen statutárního orgánu, přičemž toto zastoupení pro svou specifickou lze považovat za zastoupení *sui generis*. Můžeme se však výjimečně setkat i se situacemi, kdy člen statutárního orgánu jedná jako zákonný nebo smluvní zástupce.

Zvláštní typ smluvního zastoupení podnikatele, který je zapsán do obchodního rejstříku, je prokura. Prokuristou může být pouze fyzická osoba a rozsah zástupčího oprávnění je jasně vymezen zákonem. Proto nelze hovořit o jeho případném překročení. Co se týče společného jednání prokuristy a člena statutárního orgánu, tato možnost byla vyloučena judikaturou již před rokem 2014 a ke stejným závěrům došel Nejvyšší soud i po rekodifikaci soukromého práva.

Dalšími možnými zástupci právnické osoby mohou být zaměstnanci, členové právnické osoby nebo členové jiných orgánů právnické osoby. Jedná se o zákonná zastoupení. Pokud je právnická osoba zároveň podnikatelem, zákon připouští také zastoupení osobou pověřenou určitou činností při provozu obchodního závodu a vedoucím odštěpného závodu, které jsou rovněž zákonné.

Cílem této práce bylo pojednat o tom, jak právnické osoby právně jednají, přičemž mělo být poukázáno na to, že toto téma je stále aktuální a existuje provázanost

teoretické stránky věci s praxí. Dále jsem postupně nalézala odpovědi na otázky, které jsem si pokládala v úvodu. Jednalo se o to, zda jsou právnické osoby svéprávné dle platné právní úpravy, jaké je povahy zastoupení právnických osob členem statutárního orgánu, zda může prokurista překročit své zástupčí oprávnění a zda může jednat společně s členem statutárního orgánu.

6. Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

a) Odborná literatura

Beran, K.: *Pojem osoby v právu: (osoba, morální osoba, právnická osoba)*. Praha: Leges, 2012.

Beran, K., Čech, P., Dvořák, B., Elischer, D., Hrádek, J., Janeček, V., Kühn, Z., Novotná Krtoušová, L., Ondřejek, P.: *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po re-kodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018.

Čech, P., Šuk, P.: *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Bova Polygon, 2016.

Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016.

Frinta, O.: *Právnické osoby*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008.

Gerloch, A.: *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Harvánek, J. a kol.: *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Hurdík, J.: *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

Pelikán, R.: *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.

Tilsch, E.: *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.

b) Odborné články

Beran, K.: *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, č. 8.

Beran, K.: *Osoba jako „bod přičitatelnosti“*. Právník, 2017, č. 6.

Beran, K.: *Proč byla morální osoba nahrazena osobou právnickou? (Přirozenoprávní kořeny pojmu „morální osoby“)*. Právník, 2012, č. 2.

Beran, K.: *Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce*. Trestněprávní revue, 2014, č. 5.

Čech, P.: *Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu*. Právní rozhledy, 2016, č. 23-24.

Dědič, J.: *Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník*. Právní rozhledy, 2014, č. 15-16.

Eichlerová, K.: *Může prokurista překročit své zástupčí oprávnění?* Obchodní právo, 2014, č. 23.

Eichlerová, K.: *Obchodní korporace a svéprávnost.* Právny obzor, 2014, č. 4.

Eichlerová, K.: *Společné jednání jednatele a prokuristy.* Rekodifikace & praxe. 2015, č. 4.

Hurdík, J.: *Právnícké osoby - realita nebo fikce?* Právní rozhledy, 1999, č. 3.

Josková, L.: *Je podle NOZ možná kombinace jednání jednatele (člena představenstva) a prokuristy?* Rekodifikace & praxe. 2013, č. 4.

Knapp, V.: *Člověk, občan a právo.* Právník, 1992, č. 1.

Knapp, V.: *O právníckých osobách.* Právník, 1995, čl. 10-11.

Novotná Krtoušová, L.: *Následky konfliktu zájmů člena statutárního orgánu právnícké osoby jako zástupce a právnícké osoby jako zastoupeného.* Právní rozhledy, 2016, č. 17.

Pelikánová, I.: *Problémy nové kodifikace, právnícké osoby, jejich orgány, zastoupení a forma právních jednání.* Rekodifikace & Praxe, 2015, č. 10.

Rainer, F.: *K povaze právnícké osoby.* Právní rozhledy, 2014, č. 21.

Beran, K.: *Proč a kdy byla nahrazena „osoba“ právním subjektem?* Časopis pro právní vědu a praxi, 2011, č. 2.

c) Komentáře

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.

Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654): komentář.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014.

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§1-654).* Praha: Wolters Kluwer, 2014.

Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník I, II.* 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

2. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

3. Seznam použité judikatury

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. února 2000, sp. zn. 7 Cmo 55/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2003, sp. zn. 32 Odo 631/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006, č. 76/2009 Sb. NS.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2008/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2007, sp. zn. 32 Cdo 118/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3540/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 4174/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 23 Cdo 1572/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 29 Cdo 2207/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. srpna 2015, sp. zn. 14 Cmo 184/2014, č. 42/2016 Sb. NS.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. dubna 2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

4. Seznam ostatních zdrojů

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, Cpjn 38/98, č. 44/2000 Sb.

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

Důvodová zpráva k novele zákona o obchodních korporacích.

7. Seznam použitých zkratek

obč. zák.

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

obč. zák. č. 40/1964 Sb.

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

obch. zák.

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

zák. o veř. rejstřících

zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

z.o.k.

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

8. Český abstrakt

Teoretická koncepce právního jednání právnické osoby

Tato diplomová práce má za cíl analyzovat právní jednání právnických osob z teoretického pohledu a dále také jaké tato koncepce přináší praktické dopady.

Je rozdělena na 3 kapitoly, přičemž první kapitola je rozdělena na tři subkapitoly a je věnována základním pojmům v právu a jejich pojetí v souvislosti s právními osobami. První subkapitola se zabývá právní subjektivitou, zejména pak subjektivitou právnické osoby. Druhá subkapitola se týká právního jednání a toho, jak se právní jednání odlišuje od chování. Třetí subkapitola je zaměřena na svéprávnost. Zvláště je pak kladen důraz na svéprávnost právnických osob a na to, zda lze v jejich souvislosti hovořit o svéprávnosti.

Druhá kapitola je rozdělena na dvě subkapitoly. První subkapitola se týká vývoje samotného pojmu právnické osoby. Ve druhé subkapitole jsou popsány vybrané teorie právnických osob. Jedná se o teorie volní, zájmové, kombinované a moderní, přičemž je kladen důraz na teorii fikce a organickou teorii. Závěr druhé kapitoly je tvořen z pojednání o tom, jak se teorie fikce a organická teorie promítly do českého právního řádu v běhu času.

Třetí kapitola se týká vybraných praktických otázek spojených s právním jednáním právnických osob. Je rozdělena na tři subkapitoly. První subkapitola je věnována zákonné úpravě statutárního orgánu a tomu, jakého charakteru je zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu. Zda se jedná o zastoupení zákonné, smluvní či *sui generis*. Druhá subkapitola se týká prokury, toho, zda je možné, aby prokurista překročil své zástupčí oprávnění a zda česká právní úprava umožňuje, aby jednali člen statutárního orgánu a prokurista společně. Třetí subkapitola se zabývá dalšími možnými zástupci právnické osoby případně podnikatele.

Závěr pak tvoří shrnutí poznatků a odpovědi na otázky položené v úvodu.

Klíčová slova: právnická osoba, právní jednání, teorie právnických osob.

9. English abstract

Theoretical concept of legal acts of juristic person

This diploma thesis aims to analyze the legal acts of juristic persons from a theoretical point of view and also what practical implications this concept brings.

It is divided into three chapters, while the first chapter is divided into three subchapters and is devoted to basic concepts in law and their concept in connection with juristic person. The first subchapter deals with legal personality, especially the subjectivity of a juristic person. The second subchapter deals with legal acts and how legal acts differs from behavior. The third subchapter focuses on legal capacity. Particular emphasis is placed on the legal capacity of juristic persons and on whether it is possible to speak of legal capacity in their context.

The second chapter is divided into two subchapters. The first subchapter concerns the development of the very concept of a juristic person. The second subchapter describes selected theories of juristic persons. These are theories of will, interest, combined and modern theories, with emphasis on the theory of fiction and organic theory. The conclusion of the second chapter consists of a treatise on how the theory of fiction and organic theory have been reflected in the Czech legal system over time.

The third chapter deals with selected practical issues related to the legal conduct of juristic person. It is divided into three subchapters. The first subchapter is devoted to the legal regulation of the statutory body and the nature of the representation of a juristic person as a member of the statutory body. Whether it is a legal, contractual or sui generis representation. The second subchapter concerns the power of attorney, whether it is possible for a procurator to exceed his representative authority and whether Czech legislation allows a member of a statutory body and a procurator to act together. The third subchapter deals with other possible representatives of a juristic person or entrepreneur.

The conclusion is a summary of findings and answers to the questions asked in the introduction.

Klíčová slova: juristic person, legal acts, theories of juristic persons